

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ**

Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥ

Οδηγός και Κανονισμός Σπουδών

2017-2019

Πίνακας περιεχομένων

Γενικό Πλαίσιο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.....	4
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	4
Φιλοσοφική Σχολή	4
Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας.....	4
1. ΠΜΣ «ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥ».....	5
1.1 Αντικείμενο και Στόχοι του ΠΜΣ.....	5
1.2 Μεταπτυχιακοί Τίτλοι.....	6
1.3 Κατηγορίες πτυχιούχων.....	6
1.4 Επιλογή Μεταπτυχιακών Φοιτητών και Φοιτητριών	7
1.5 Αριθμός εισακτέων	8
1.6 Διάρκεια σπουδών.....	8
1.7 Διοίκηση του Προγράμματος - Διάρκεια λειτουργίας ΠΜΣ - Όργανα Διοίκησης	8
1.8 Μεταβατικές διατάξεις.....	9
1.9 Διδακτικό και λοιπό Προσωπικό.....	10
1.10 Αξιολόγηση του ΠΜΣ.....	10
2. ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	11
2.1 Δομή του Προγράμματος Σπουδών	11
2.2 Πρόγραμμα Μαθημάτων.....	11
2.3 Διδακτικές Μονάδες	15
2.4 Εργαστήρια-Σεμινάρια.....	17
2.5 Πρακτική Άσκηση	17
2.5.1 Στόχοι της Πρακτικής Άσκησης	17
2.5.2 Εποπτεία	20
2.5.3 Προσόντα Εποπτών.....	21
3. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	22
3.1 Το ακαδημαϊκό έτος.....	22
3.2 Εγγραφές.....	22
3.3 Φοίτηση	22
3.4 Αξιολόγηση των φοιτητών	23
3.5 Σύμβουλος Καθηγητής/τρια.....	23

3.6 Αναστολή σπουδών	24
3.7 Δηλώσεις μαθημάτων	24
3.8 Διαδικασία εκπόνησης και αξιολόγησης της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας	24
3.9 Χρόνος κατάθεσης της διπλωματικής εργασίας	25
3.10 Αξιολόγηση διπλωματικής εργασίας.....	26
3.10.1 Διπλωματική Εργασία	26
3.11 Αξιολόγηση – Βαθμολόγηση των μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών.....	26
3.12 Αποφοίτηση	27
4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ	28
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	55

Γενικό Πλαίσιο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Οι σπουδές στα Δημόσια Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης πιστοποιούνται από το Υπουργείο Παιδείας. Τα Πανεπιστήμια είναι αυτοδιοικούμενα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, με ακαδημαϊκή ελευθερία, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας και αποτελούνται από Σχολές και Τμήματα. Κάθε Τμήμα χορηγεί αντίστοιχο πανεπιστημιακό πτυχίο. Τα Τμήματα του Πανεπιστημίου Αθηνών έχουν θεσμικά κατοχυρωμένη δικαιοδοσία να απονέμουν πτυχία.

Τα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Τα Πανεπιστήμια έχουν την αρμοδιότητα για: (α) το σχεδιασμό και την οργάνωση Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) και (β) τη χορήγηση και την πιστοποίηση των μεταπτυχιακών τίτλων και Διδακτορικών Διπλωμάτων. Η πιστοποίηση της επιτυχούς ολοκλήρωσης των μεταπτυχιακών σπουδών και ο τύπος και ο χαρακτηρισμός των απονεμόμενων μεταπτυχιακών τίτλων και των Διδακτορικών Διπλωμάτων καθορίζονται στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του ΠΜΣ ή του κάθε πανεπιστημίου. Ο έλεγχος της ποιότητας και του επιπέδου των παρεχομένων σπουδών γίνεται όπως ορίζεται από τη νομοθεσία.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών ιδρύθηκε το 1837 και αποτελεί το πρώτο Ίδρυμα Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Έχει μεγάλο αριθμό φοιτητών, καθηγητών και γνωστικών αντικειμένων σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Το Πανεπιστήμιο αποτελείται από τριάντα έξι (33) Τμήματα, κατανεμημένα σε οκτώ (8) Σχολές. Στα Τμήματα του Πανεπιστημίου Αθηνών λειτουργούν σήμερα εκατόν εννέα (109) Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών. Επίσης, λειτουργούν πληθώρα ερευνητικών εργαστηρίων και κέντρων, καθώς και επτά (7) Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα.

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών αναπτύσσει διεθνείς δραστηριότητες και συνεργασίες με διακεκριμένα πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα άλλων χωρών. Συμμετέχει σε διεθνή επιστημονικά δίκτυα, διεθνείς εκπαιδευτικούς οργανισμούς, ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών και προγράμματα νέας ελληνικής γλώσσας για ξένους.

Φιλοσοφική Σχολή Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

Το Τμήμα ΦΠΨ ανήκει στη Φιλοσοφική Σχολή και προσφέρει πτυχίο με συγκεκριμένη επαγγελματική προοπτική. Καλλιεργεί την επιστημονική παιδεία και μέσω αυτής διασφαλίζει την κατάρτιση τη σχετική με το επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Η σύνθεση επιστημονικής γνώσης και επαγγελματικής κατάρτισης ή, με άλλους όρους, θεωρίας και πράξης είναι βασική αρχή του Τμήματος.

*Το Τμήμα έχει αναπτύξει σημαντικές διδακτικές και ερευνητικές δραστηριότητες. Συμμετέχει σε πέντε (5) Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών. 1. **ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥ»***

Το Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών οργανώνει και λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016 διετές Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών με τίτλο «Εφαρμοσμένη Ψυχολογία Παιδιού και Εφήβου», σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3685/2008.

1.1 Αντικείμενο και Στόχοι του ΠΜΣ

Το αντικείμενο του ΠΜΣ είναι η Εφαρμοσμένη Ψυχολογία σε Παιδιά και Εφήβους σε θέματα ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης, πρόληψης και εκπαίδευσης και σε συνδυασμό με την ανάπτυξη της έρευνας στα πεδία αυτά.

Σκοπός του Προγράμματος είναι η μελέτη και αξιοποίηση επιστημονικών θεωριών, αρχών και πρακτικών της Ψυχολογίας για την κατανόηση και προαγωγή της ψυχικής υγείας και της εκπαιδευτικής διεργασίας παιδιών και εφήβων με απώτερο σκοπό την πρόληψη, αξιολόγηση, παρέμβαση και έρευνα από πτυχιούχους των Τμημάτων Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας καθώς και Τμημάτων Ψυχολογίας, Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών καθώς και πτυχιούχους Τμημάτων Λογοθεραπείας, Εργοθεραπείας, Προσχολικής Αγωγής και Επιστημών Υγείας.

Οι πτυχιούχοι ανάλογα με το πρώτο πτυχίο τους και τις νομικές και θεσμικές δυνατότητές τους θα μπορούν μετά το πέρας των μεταπτυχιακών σπουδών τους να εργαστούν ως ειδικευμένα στελέχη τόσο στην Εκπαίδευση όσο και δομές και υπηρεσίες ψυχικής υγείας και σε άλλους μη εκπαιδευτικούς φορείς και υπηρεσίες που σχετίζονται με την χάραξη πολιτικής σε θέματα εκπαίδευσης και ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων.

Ειδικότερα, το πρόγραμμα αυτό αποβλέπει στην κατάρτιση στελεχών της Εκπαίδευσης και επαγγελματιών της Ψυχολογίας, με κύριο έργο την καλύτερη κατανόηση της ολόπλευρης ανάπτυξης των παιδιών και των εφήβων σε συνδυασμό με την εφαρμογή αυτών των γνώσεων στην Εκπαίδευση, ή σε άλλα πλαίσια που ασχολούνται με παιδιά και εφήβους. Έτσι, οι απόφοιτοι, ακολουθώντας το μοντέλο του επιστήμονα-επαγγελματία θα έχουν αποκτήσει θεωρητική και πρακτική κατάρτιση σε θέματα Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας σε παιδιά και εφήβους.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται:

- α) στην κατανόηση των αναγκών των παιδιών και των εφήβων, τυπικής και μη τυπικής ανάπτυξης ανάλογα με το αναπτυξιακό στάδιο στο οποίο βρίσκονται,
- β) στην αναγνώριση και συναξιολόγηση του ότι οι διαφορετικές μαθησιακές, κοινωνικές και συναισθηματικές ανάγκες και συμπεριφορές των παιδιών είναι αλληλένδετες με το πλαίσιο της οικογένειας, του σχολείου και του ευρύτερου κοινωνικο-πολιτισμικού περιβάλλοντος,
- γ) στην απόκτηση και εφαρμογή γνώσεων σχετικά με την αναγνώριση, αξιολόγηση, πρόληψη, και παρέμβαση, σε θέματα μάθησης, ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών και των εφήβων

τυπικής ανάπτυξης αλλά και εκείνων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς και την δημιουργία κατάλληλου μαθησιακού περιβάλλοντος και τη δημιουργία κινήτρων μάθησης,

δ) στην κατανόηση θεμάτων σχετικών με τη διαφορετικότητα του μαθητικού πληθυσμού (πολιτισμική διαφορετικότητα, διαφορετικότητα φύλου, κοινωνική διαφορετικότητα, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες),

ε) στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικά με τη συμβουλευτική και τη διαχείριση των σύγχρονων προκλήσεων και αναγκών που αφορούν σε παιδιά και εφήβους τυπικής και μη τυπικής ανάπτυξης (παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες) και

ζ) στην κατανόηση και εφαρμογή θεμάτων ερευνητικής και επαγγελματικής δεοντολογίας.

Το ΠΜΣ έχει ως στόχο επίσης να συμβάλει στον περιορισμό διαρροής επιστημονικού δυναμικού σε ξένες χώρες.

1.2 Μεταπτυχιακοί Τίτλοι

Το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εφαρμοσμένη Ψυχολογία Παιδιού και Εφήβου» απονέμει:

A. Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (ΜΔΕ) στην Εφαρμοσμένη Ψυχολογία Παιδιού και Εφήβου σε δύο κατευθύνσεις: Κατεύθυνση «Ψυχολογία» και Κατεύθυνση «Εκπαίδευση».

B. Διδακτορικό δίπλωμα:

Για την απόκτηση του Διδακτορικού Διπλώματος γίνονται δεκτοί:

α. Κάτοχοι ΜΔΕ του παρόντος ΠΜΣ και β. Κάτοχοι ΜΔΕ συγγενούς γνωστικού αντικείμενου με το παρόν ΠΜΣ της ημεδαπής ή άλλων αναγνωρισμένων ομοταγών ιδρυμάτων της αλλοδαπής σύμφωνα με το άρθρο 9 του Ν.3685/2008.

γ. Το διδακτορικό δίπλωμα μπορεί να ολοκληρωθεί σε έξι (6) εξάμηνα με μέγιστο τα δέκα (10) εξάμηνα.

Για την απόκτηση του διδακτορικού διπλώματος απαιτείται η εκπόνηση διδακτορικής διατριβής. Επίσης οι ΜΦ θα πρέπει να παρακολουθήσουν τουλάχιστον δύο μαθήματα προχωρημένης Στατιστικής και Μεθοδολογίας και ενδεχομένως σεμινάρια εξειδίκευσης.

1.3 Κατηγορίες πτυχιούχων

Στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εφαρμοσμένη Ψυχολογία σε Παιδιά και Εφήβους» για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης γίνονται δεκτοί, μετά από ανοικτή προκήρυξη, οι εξής κατηγορίες υποψηφίων:

α. Για την Κατεύθυνση «Ψυχολογία» πτυχιούχοι Τμημάτων Ψυχολογίας της ημεδαπής καθώς και των αντίστοιχων Τμημάτων της αλλοδαπής, με πολύ καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας, και

β. Για την Κατεύθυνση «Εκπαίδευση» πτυχιούχοι Τμημάτων Τμημάτων Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμημάτων Λογοθεραπείας, Εργοθεραπείας, Προσχολικής Αγωγής και Επιστημών Υγείας.

γ. σε εξαιρετικές περιπτώσεις είναι δυνατόν να γίνουν δεκτοί πτυχιούχοι και άλλων Τμημάτων.

1.4 Επιλογή Μεταπτυχιακών Φοιτητών και Φοιτητριών

Η επιλογή των μεταπτυχιακών φοιτητών γίνεται με βάση το άρθρο 4 του Ν. 3685/2008 και μετά από επιτυχείς εισαγωγικές εξετάσεις και συνέντευξη ως εξής:

Η επιλογή γίνεται από Επιτροπή Επιλογής που συγκροτείται από καθηγητές του Τομέα Ψυχολογίας και γίνεται σε τρία στάδια:

1. Κατά το πρώτο στάδιο εξετάζονται οι φάκελοι των υποψηφίων, όπου θα ληφθούν υπόψη ο γενικός βαθμός πτυχίου, η γνώση υπολογιστών, η τυχόν υπάρχουσα ερευνητική, διδακτική και επαγγελματική εμπειρία, οι συστατικές επιστολές και η γενικότερη εκπαιδευτική εμπειρία των υποψηφίων.
2. Στο δεύτερο στάδιο, οι υποψήφιοι συμμετέχουν σε γραπτή εξέταση σε δύο γνωστικά αντικείμενα τη «Μεθοδολογία Κοινωνικής Έρευνας» και την «Ψυχολογία».
3. Στο τρίτο στάδιο οι επιτυχόντες με βαθμό πάνω από τη βάση και στα δύο ανωτέρω μαθήματα θα συμμετάσχουν σε συνέντευξη.

Οι υποψήφιοι μεταπτυχιακοί φοιτητές οφείλουν να υποβάλουν στη Γραμματεία του Τομέα Ψυχολογίας τα ακόλουθα δικαιολογητικά:

1. Αίτηση υποψηφιότητας (με φωτογραφία μικρού μεγέθους) σε ειδικό έντυπο, το οποίο μπορούν να προμηθευτούν από τη Γραμματεία του Τομέα Ψυχολογίας ή από την ιστοσελίδα: **www.ppp.uoa.gr**
2. Βιογραφικό σημείωμα το οποίο θα περιλαμβάνει τεκμηριωμένα στοιχεία για τις σπουδές, τη διδακτική, την επαγγελματική και την ερευνητική εμπειρία, τη γνώση της χρήσης Η/Υ και την επιστημονική και κοινωνική δραστηριότητα.
3. Αντίγραφο πτυχίου/ίων ή βεβαίωση της σχολής ή του Τμήματος για την περάτωση των σπουδών τους, συνοδευόμενη από πιστοποιητικό αναλυτικής βαθμολογίας.
4. Βεβαίωση ισοτιμίας πτυχίου από τον αρμόδιο φορέα αναγνώρισης τίτλων (ΔΟΑΤΑΠ) για όσους/όσες προέρχονται από Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
5. Επικυρωμένο αντίγραφο πιστοποιητικού κατοχής της αγγλικής γλώσσας και για τους ξενόγλωσσους υποψήφιους/ες πιστοποιητικό κατοχής της ελληνικής γλώσσας. Η επάρκεια προσδιορίζεται με την κατοχή διπλώματος επιπέδου Advanced (C1). Σε περίπτωση που ο υποψήφιος διαθέτει επάρκεια αντίστοιχη ή υψηλότερη του επιπέδου Advanced σε γλώσσα πλην της Αγγλικής απαιτείται να έχει τουλάχιστον δίπλωμα Αγγλικής σε επίπεδο B2. Ο υποψήφιος απαλλάσσεται της παραπάνω υποχρέωσης εφόσον έχει πραγματοποιήσει προπτυχιακές ή μεταπτυχιακές σπουδές στην αλλοδαπή σε μια από τις παραπάνω γλώσσες (ΦΕΚ 185/3.8.2007/τ.Α').
6. Δημοσιεύσεις και βεβαιώσεις διδακτικής, ερευνητικής ή επαγγελματικής εμπειρίας (εφόσον υπάρχουν).

7. Υπεύθυνη δήλωση του/της υποψήφιου/ας ότι μπορεί να ανταποκριθεί πλήρως στις απαιτήσεις της υποχρεωτικής φοίτησης σύμφωνα με αυτήν τη προκήρυξη και αναλαμβάνει το κόστος των σπουδών για όλα τα εξάμηνα.

8. Δύο συστατικές επιστολές. Οι συστατικές επιστολές πρέπει να φέρουν πρωτότυπη υπογραφή και να υποβληθούν σε κλειστό φάκελο υπογεγραμμένο από τον αποστολέα.

Τα δικαιολογητικά που καταθέτουν οι υποψήφιοι/ες δεν επιστρέφονται.

1.5 Αριθμός εισακτέων

Ο κατ' έτος αριθμός εισακτέων στο ΠΜΣ ορίζεται κατ' ανώτατο όριο σε είκοσι (12) φοιτητές ανά κατεύθυνση.

Επιπλέον των 24 θέσεων μπορούν να εισαχθούν ύστερα από απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος, η οποία λαμβάνεται μετά από αιτιολογημένη εισήγηση της Συντονιστικής Επιτροπής του Προγράμματος χωρίς εξετάσεις, και κάτοχοι υποτροφιών του ΙΚΥ, της Ακαδημίας Αθηνών κ.τ.ο. Επίσης, μπορούν να γίνουν δεκτοί στο πρόγραμμα και ισοβαθμίσαντες κατά τη διαδικασία των εξετάσεων.

1.6 Διάρκεια σπουδών

Η διάρκεια σπουδών για την απονομή του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης ορίζεται σε τέσσερα (4) διδακτικά εξάμηνα και η μέγιστη σε έξι (6). Η εξασφάλιση της ελάχιστης διάρκειας, αν χρειαστεί, επιτυγχάνεται με μικρή παράταση του εξαμήνου ή/και διενέργεια συμπληρωματικών μαθημάτων. Ο φοιτητής που δικαιολογημένα δεν παρουσιάστηκε στις εξετάσεις (Φεβρουαρίου ή Ιουνίου) ή απέτυχε σε μάθημα μπορεί να εξετασθεί τον Σεπτέμβριο. Σε περίπτωση αποτυχίας, επαναλαμβάνει την παρακολούθηση του μαθήματος, όταν αυτό επαναδιδαχθεί με την αντίστοιχη χρέωση. Δεν υπάρχει δυνατότητα μερικής φοίτησης στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών.

1.7 Διοίκηση του Προγράμματος - Διάρκεια λειτουργίας ΠΜΣ - Όργανα Διοίκησης

Το Πρόγραμμα οργανώνεται και υλοποιείται από τον Τομέα Ψυχολογίας του Τμήματος ΦΠΨ. Η διοίκηση και ο συντονισμός του Προγράμματος ανατίθεται με απόφαση της ΓΣΕΣ, σε τετραμελή επιστημονική Επιτροπή, η οποία αποτελείται από μέλη ΔΕΠ, τα γνωστικά αντικείμενα των οποίων είναι συναφή προς το ΠΜΣ "Εφαρμοσμένη Ψυχολογία Παιδιού και Εφήβου». Διευθυντής του Προγράμματος ορίζεται Καθηγητής ή Αναπληρωτής Καθηγητής από τον Τομέα της Ψυχολογίας. Τα υπόλοιπα τρία μέλη ΔΕΠ προέρχονται, επίσης, από τον Τομέα Ψυχολογίας. Κατά περίπτωση, μπορούν να καλούνται στη ΣΕ δύο (2) εκπρόσωποι των μεταπτυχιακών φοιτητών.

Το ΠΜΣ θα δεχτεί φοιτητές για οκτώ (8) ακαδημαϊκά έτη, με την επιφύλαξη του νόμου 4009/2011 (ΦΕΚ 195 Α΄) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

Το Πρόγραμμα διοικείται από τα ακόλουθα σώματα των οποίων οι αρμοδιότητες προβλέπονται από τη νομοθεσία-και το Ειδικό Πρωτόκολλο Συνεργασίας (ΕΠΣ.).

- Τη Σύγκλητο του Πανεπιστημίου
- την Επιτροπή Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου
- Τη Συντονιστική Επιτροπή (ΣΕ), η οποία είναι αρμόδια για την παρακολούθηση, τον συντονισμό και την εφαρμογή του προγράμματος. Συγκροτείται από εκπροσώπους της ΓΣΕΣ. του Τμήματος στο οποίο ανήκει το ΠΜΣ, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 του νόμου 3685 (ΦΕΚ 148/16-7-2008).

Οι αρμοδιότητες της Σ.Ε. ειδικότερα είναι να:

- Ελέγχει την υλοποίηση του προγράμματος σπουδών του Π.Μ.Σ.
- Προκηρύσσει την εκδήλωση ενδιαφέροντος για συμμετοχή στο πρόγραμμα.
- Εγκρίνει τους νέους μεταπτυχιακούς φοιτητές.
- Αποφασίζει για τα θέματα που αφορούν την απρόσκοπτη λειτουργία του ΠΜΣ.

Για τα ακαδημαϊκά έτη 2017-2019 τα οριζόμενα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής είναι:

Διευθύντρια και Πρόεδρος, η Καθηγήτρια Αντωνία Παπαστυλιανού

Μέλη: Μαρία-Ζωή Φουντοπούλου, Ασημίνα Ράλλη, Φιλία Ίσαρη, Φωτεινή Πολυχρόνη
Συμμετέχουν 2 εκπρόσωποι (ένας από κάθε κατεύθυνση) Μεταπτυχιακών Φοιτητών (ΜΦ) που υποδεικνύονται από πλευράς των ΜΦ.

Ο/Η Διευθυντής/τρια του ΠΜΣ και Πρόεδρος της ΣΕ ορίζονται από τη Γενική Συνέλευση της ΣΕ. Ο/Η Διευθυντής/τρια παρακολουθεί την εφαρμογή του προγράμματος του ΠΜΣ και του παρόντος εσωτερικού κανονισμού σε όλα τα θέματα και εισηγείται στην ΣΕ προτάσεις για την αποτελεσματική λειτουργία και βελτίωση των υπηρεσιών του ΠΜΣ. Επίσης, είναι δυνατόν να εξουσιοδοτείται από την ΣΕ να προβαίνει στη λήψη αποφάσεων για υποθέσεις αναφορικά με θέματα που προσδιορίζονται στη σχετική εξουσιοδοτική απόφαση της ΣΕ.

1.8 Μεταβατικές διατάξεις

Όσα θέματα δεν ρυθμίζονται από τις ανωτέρω διατάξεις, θα ρυθμίζονται από τον Κανονισμό Μεταπτυχιακών Σπουδών και τα αρμόδια όργανα, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

1.9 Διδακτικό και λοιπό Προσωπικό

Οι διδακτικές ανάγκες του Προγράμματος θα καλυφθούν από τα μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας, από εξειδικευμένα μέλη ΔΕΠ από το Τμήμα ΦΠΨ και άλλα Τμήματα ελληνικών και ξένων Πανεπιστημίων που έχουν συναφείς με το ΠΜΣ ειδικότητες, ομότιμους καθηγητές, και ειδικούς επιστήμονες οι οποίοι είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος και έχουν επαρκή ερευνητική και συγγραφική δραστηριότητα.

Στην υλοποίηση του Προγράμματος θα συμβάλλουν, εκτός από το διδακτικό προσωπικό και α) Επόπτες από το πλαίσιο Πρακτικής Άσκησης, β) Εξωτερικοί επόπτες, και γ) δύο άτομα για τη γραμματειακή και οργανωτική υποστήριξη του Προγράμματος.

1.10 Αξιολόγηση του ΠΜΣ

Το Πρόγραμμα αξιολογείται ανά διετία με τη μορφή της εσωτερικής και της εξωτερικής αξιολόγησης και με στοιχεία που συγκεντρώνονται ανά εξάμηνο.

Η εσωτερική αξιολόγηση στοχεύει στο να διαπιστώσει τη συνολική αποτελεσματικότητα του Προγράμματος και βασίζεται στις απαντήσεις, σε ερωτηματολόγια, διδασκόντων και φοιτητών.

Η εξωτερική αξιολόγηση στοχεύει στο να αναδείξει τα επιτεύγματα αλλά και τις αδυναμίες του Προγράμματος που απαιτούν βελτιώσεις. Τα στοιχεία που προκύπτουν από την αξιολόγηση λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό του Προγράμματος και οδηγούν στη διασφάλιση υψηλής ποιότητας του ΠΜΣ.

Η αξιολόγηση του ΠΜΣ θεωρείται διαδικασία μεγάλης σημασίας για τη συνεχή βελτίωση και εκσυγχρονισμό του. Η αξιολόγηση του ΠΜΣ θα καλύπτει τα εξής στάδια:

- ✓ Αξιολόγηση των εισακτέων
- ✓ Αξιολόγηση της απόδοσης των μελών ΔΕΠ και της ποιότητας της διδασκόμενης ύλης από τους φοιτητές
- ✓ Αξιολόγηση της υποστήριξης των φοιτητών από τους υπεύθυνους καθηγητές
- ✓ Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των επιστημονικών σεμιναρίων
- ✓ Αξιολόγηση της εποπτείας
- ✓ Αξιολόγηση της διοικητικής υποστήριξης
- ✓ Τελική αξιολόγηση από τους φοιτητές και τα μέλη ΔΕΠ του συνολικού ΠΜΣ
- ✓ Εξωτερική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και διεθνούς ανταγωνιστικότητας του ΠΜΣ

Για τις αξιολογήσεις χρησιμοποιούνται κατάλληλα διαμορφωμένα ερωτηματολόγια που συμπληρώνονται από τους φοιτητές και τα μέλη ΔΕΠ.

2. ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

2.1 Δομή του Προγράμματος Σπουδών

Κάθε ΜΦ υποχρεούται να παρακολουθήσει τα μαθήματα (θεωρητικού και εργαστηριακού περιεχομένου), να ολοκληρώσει τις ειδικές υποχρεώσεις (π.χ. Πρακτική Άσκηση) και να εκπονήσει μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία.

Το πρόγραμμα σπουδών αποτελείται από τις ακόλουθες βασικές συνιστώσες:

- τα υποχρεωτικά μαθήματα τα υποχρεωτικά μαθήματα κατεύθυνσης και τα επιλεγόμενα μαθήματα
- την πρακτική άσκηση (ΠΑ) με εποπτεία (εξωτερική και εσωτερική)
- την Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία (ΜΔΕ).

Κατά το πρώτο έτος οι ΜΦ και των δύο κατευθύνσεων παρακολουθούν τα υποχρεωτικά μαθήματα τα υποχρεωτικά μαθήματα κατεύθυνσης και τα επιλεγόμενα μαθήματα στους χώρους της Φιλοσοφικής Σχολής και ολοκληρώνουν τον πρώτο κύκλο της θεωρητικής τους κατάρτισης. Τόσο τα υποχρεωτικά μαθήματα, τα επιλεγόμενα μαθήματα και τα μαθήματα των δύο κατευθύνσεων ορίζονται από τον εσωτερικό κανονισμό του ΠΜΣ.

Κατά το δεύτερο έτος οι φοιτητές παρακολουθούν επίσης ειδικά σεμινάρια (εφόσον διοργανωθούν) και την Πρακτική Άσκηση, και οργανώνονται για την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας. Η οργάνωση της ΠΑ και της εποπτείας των δύο κατευθύνσεων ορίζεται και αναφέρεται στον εσωτερικό κανονισμό του ΠΜΣ.

Το πρόγραμμα μαθημάτων είναι πιθανό να ποικίλει από έτος σε έτος. Σχετικά με την προσφορά μαθημάτων, η Συντονιστική Επιτροπή του Προγράμματος έχει τη δυνατότητα να κάνει τις αναγκαίες προσαρμογές ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή υλοποίηση του προγράμματος. Ο καθορισμός του συγκεκριμένου προγράμματος κάθε ακαδημαϊκού έτους γίνεται με κύριο γνώμονα τη διασφάλιση τόσο της επιστημονικής επάρκειας του περιεχομένου σπουδών όσο και της επαρκούς προσφοράς μαθημάτων σε σχέση με τις ανάγκες των ΜΦ.

2.2 Πρόγραμμα Μαθημάτων

1. Κάθε μεταπτυχιακός φοιτητής υποχρεούται να παρακολουθήσει τα μαθήματα του ΠΜΣ και να ολοκληρώσει τις ειδικές υποχρεώσεις του προγράμματος.
2. Κάθε ακαδημαϊκό εξάμηνο περιλαμβάνει 13 πλήρεις διδακτικές εβδομάδες. Η εξασφάλιση της διάρκειας αυτής, αν χρειαστεί, επιτυγχάνεται με μικρή παράταση του εξαμήνου ή/και διενέργεια συμπληρωματικών μαθημάτων. Τα Α' και Β' εξάμηνα περιλαμβάνουν πέντε μαθήματα έκαστο, το Γ' εξάμηνο περιλαμβάνει την πρακτική άσκηση (μέρος Α') και μέρος της διπλωματικής εργασίας (θεωρητικό τμήμα και μεθοδολογία έρευνας) και το Δ' εξάμηνο περιλαμβάνει, την πρακτική άσκηση (μέρος Β'), και τη συγγραφή της διπλωματικής

εργασίας. Όλα τα μαθήματα διδάσκονται τρεις ώρες την εβδομάδα. Η παρακολούθηση των μαθημάτων από τους φοιτητές είναι υποχρεωτική. Σε κάθε μάθημα υπάρχει όριο μόνο δύο (2) απουσιών.

3. Για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης απαιτείται η παρακολούθηση και επιτυχής εξέταση σε όλα τα μαθήματα, η επιτυχής παρακολούθηση, εποπτεία και επιτυχής εξέταση της πρακτικής άσκησης καθώς η εκπόνηση και η επιτυχής εξέταση της διπλωματικής εργασίας. Για τη συνέχιση των σπουδών του στο επόμενο εξάμηνο ο φοιτητής πρέπει να έχει εξεταστεί επιτυχώς στα μαθήματα του προηγούμενου εξαμήνου.
4. Μεταβολές, καταργήσεις, προσθήκες ή συγχωνεύσεις μαθημάτων και κάθε είδους τροποποιήσεις του Προγράμματος μπορούν να γίνουν με απόφαση του/της Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων ύστερα από αιτιολογημένες αποφάσεις της Συντονιστικής Επιτροπής του Μεταπτυχιακού Προγράμματος και ανάλογα με τις εξελίξεις του επιστημονικού αντικειμένου και τις ανάγκες του ΠΜΣ, εφόσον δεν αλλοιώνουν τη φυσιογνωμία του. Οι μεταβολές διατυπώνονται στον Κανονισμό Λειτουργίας του ΠΜΣ.
5. Τα μαθήματα του ΠΜΣ είναι τα ακόλουθα:

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ	ECTS	ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ECTS
1^ο ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ			
1.Ψυχοπαθολογία - Αναπτυξιακές διαταραχές (Υ)	6	1.Ψυχοπαθολογία - Αναπτυξιακές διαταραχές (Υ)	6
2.Συμβουλευτική Ψυχολογία (Υ)	6	2.Συμβουλευτική Ψυχολογία (Υ)	6
3. Μεθοδολογία έρευνας και Στατιστική (Υ)	6	3. Μεθοδολογία έρευνας και Στατιστική (Υ)	6
4. Ειδικά Θέματα στην αναπτυξιακή και εκπαιδευτική ψυχολογία (Υ)	6	4. Ειδικά Θέματα στην αναπτυξιακή και εκπαιδευτική ψυχολογία (Υ)	6
5. Διεργασίες ομάδας στο σχολείο και την κοινότητα (Υ)	6	5. Διεργασίες ομάδας στο σχολείο και την κοινότητα (Υ)	6
	30		30
1^ο ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ			
6. Αξιολόγηση παιδιού και εφήβου (Υ)	5	6. Αξιολόγηση παιδιού και εφήβου (Υ)	5
7.Γλωσσικές διαταραχές και μαθησιακές δυσκολίες (Υ)	5	7. Γλωσσικές διαταραχές και μαθησιακές δυσκολίες (Υ)	5
8.Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας (Υ)	5	8. Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας (Υ)	5
9. (Μάθημα κατεύθυνσης) (Ψ) Ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις	8	9. (Μάθημα κατεύθυνσης) (Ε) Ειδική Αγωγή	8
10. (Μάθημα κατεύθυνσης) (Ψ) Προαγωγή Ψυχικής Υγείας και	7	10. (Μάθημα κατεύθυνσης) (Ε) Προγράμματα παρέμβασης για παιδιά με ειδικές	7

Πολυπολιτισμικότητα		εκπαιδευτικές ανάγκες	
Προγράμματα παρέμβασης για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Ε)		Προαγωγή Ψυχικής Υγείας και Πολυπολιτισμικότητα (Ε)	
Ειδική Αγωγή (Ε)		Ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις (Ε)	
	30		30
2ο ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ			
Πρακτική Άσκηση Α'	10	Πρακτική Άσκηση Α'	10
Εποπτεία Α'	8	Εποπτεία Α'	8
Διπλωματική	12	Διπλωματική	12
	30		30
2^ο ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ			
Πρακτική Άσκηση Β'	10	Πρακτική Άσκηση Β'	10
Εποπτεία Β'	8	Εποπτεία Β'	8
Διπλωματική	12	Διπλωματική	12
	30		30
Σύνολο	120		120

*Βλέπε: Εφαρμογή του συστήματος μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων Φ5/89656/Β3/13.8.2007 Υ.Α. (ΦΕΚ Β' 1466/13.8.2007)

6. Η πρακτική άσκηση είναι διάρκειας **800 ωρών** και πραγματοποιείται σε σχολικές μονάδες γενικής και ειδικής αγωγής όλων των βαθμίδων, Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας και λοιπούς δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που ασχολούνται με παιδιά και εφήβους.

7. Στο τέλος του Δ' εξαμήνου (τέλος Σεπτεμβρίου) μπορεί να υποβληθεί η διπλωματική εργασία. Ο ελάχιστος αυτός χρόνος μπορεί να παραταθεί μέχρι ένα εξάμηνο μετά από αιτιολογημένη αίτηση του ενδιαφερόμενου και απόφαση της ΣΕ του Προγράμματος. Η

υποβολή της διπλωματικής εργασίας γίνεται το αργότερο μετά την παρέλευση πέντε (5) εξαμήνων από την έναρξη φοίτησης στο ΠΜΣ. Ο χρόνος αυτός μπορεί να παραταθεί από την Σ.Ε του Προγράμματος μέχρι ένα (1) εξάμηνο ακόμη, μετά από αιτιολογημένη αίτηση του ενδιαφερόμενου.

Η ανάληψη του θέματος για την εκπόνηση διπλωματικής εργασίας γίνεται μετά την ολοκλήρωση του Β' εξαμήνου. Η εργασία αυτή εκπονείται υπό την εποπτεία μέλους ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας ή του Τομέα Παιδαγωγικής ή μελών ΔΕΠ συνεργαζόμενων με το ΠΜΣ και αποτελεί πρωτότυπη ερευνητική εργασία. Η τελική αξιολόγηση της διπλωματικής εργασίας γίνεται από διμελή επιτροπή, μετά από επιτυχή προφορική παρουσίασή της από τον/την φοιτητή/τρια.

2.3 Διδακτικές Μονάδες

Το Π.Μ.Σ. περιλαμβάνει:

Την παρακολούθηση και επιτυχή εξέταση σε δέκα (10) μεταπτυχιακά μαθήματα κατά τα δύο πρώτα εξάμηνα σπουδών (5 στο Α' εξάμηνο και 5 στο Β' εξάμηνο). Τα ECTS (1 ECTS - Ευρωπαϊκή πιστωτική μονάδα αντιστοιχεί σε 25-30 ώρες φόρτο εργασίας) καλύπτονται τα πρώτα δύο εξάμηνα με 60 ECTS. Οι υπόλοιπες ECTS αντιστοιχούν στην Πρακτική (20) στην Εποπτεία (16) και στη Διπλωματική (24).

Για την ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών σπουδών ειδίκευσης στο ΠΜΣ απαιτούνται 120 ECTS.

Οι αναλυτικές περιγραφές των μαθημάτων παρουσιάζονται στο τελευταίο κεφάλαιο του Οδηγού Σπουδών. Στο πρόγραμμα μαθημάτων ενδέχεται να υπάρξουν τροποποιήσεις.

Οι ΜΦ έχουν την δυνατότητα να παρακολουθούν μαθήματα που προσφέρονται σε άλλα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών και είναι συναφή προς το αντικείμενο του προτεινόμενου μεταπτυχιακού προγράμματος, χωρίς διδακτικές μονάδες. Η παρακολούθηση είναι δυνατή μετά από συνεννόηση με τον/την σύμβουλο καθηγητή/τρια και τον εκάστοτε διδάσκοντα/ουσα.

Επίσης, οι ΜΦ μπορούν να επιλέξουν και να παρακολουθήσουν μαθήματα προπτυχιακού επιπέδου σπουδών προκειμένου να καλύψουν βασικές τους ανάγκες ή προσωπικά τους ενδιαφέροντα. Η επιλογή των μαθημάτων γίνεται μετά από συνεννόηση με τον/την σύμβουλο καθηγητή/-τρια και τον εκάστοτε διδάσκοντα/-ουσα.

2.4 Εργαστήρια-Σεμινάρια

Τα εργαστήρια - σεμινάριο που προσφέρονται αναλόγως των αναγκών των μ.φ. συνδέονται με ένα μάθημα του ΜΔΕ και στοχεύουν στην εμπέδωση των θεωρητικών γνώσεων, μέσα από σύνδεση θεωρίας και πράξης.

Η εξάσκηση στις δεξιότητες της Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας περιλαμβάνουν παρατήρηση, πρακτική εξάσκηση στις επιμέρους δεξιότητες, ανατροφοδότηση (από τους διδάσκοντες αλλά και από τους συμφοιτητές), συζήτηση και επαναλήψεις.

2.5 Πρακτική Άσκηση

Η πρακτική άσκηση συνίσταται στην τοποθέτηση των ΜΦ σε χώρους όπου ασκούνται οι εφαρμογές της Ψυχολογίας σε παιδιά και εφήβους για να βιώσουν στην εκπαιδευτική και κλινική πράξη την εφαρμογή των θεωρητικών γνώσεων που απέκτησαν και να αναπτύξουν τις βασικές δεξιότητες της εξειδίκευσής τους. Τέτοιοι χώροι μπορεί να είναι Κ.Ε.Δ.Δ.Υ, Ειδικά σχολεία, συμβουλευτικά ή θεραπευτικά κέντρα, υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης, ινστιτούτα και άλλα ιδρύματα, δημόσια ή ιδιωτικά.

Τα πλαίσια πρακτικής άσκησης ορίζονται από την ΣΕ του ΠΜΣ. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να προτείνονται και από τους ΜΦ. Στις περιπτώσεις αυτές θα πραγματοποιείται επαφή/επίσκεψη μέλους της ΣΕ του ΠΜΣ στο συγκεκριμένο πλαίσιο ώστε να διασφαλίζονται τα απαραίτητα κριτήρια πρακτικής άσκησης και εποπτείας των ΜΦ.

Επίσης, εάν κάποιος/α ΜΦ αδυνατεί να ολοκληρώσει την υποχρέωση της πρακτικής άσκησης μέσα στα προβλεπόμενα χρονικά πλαίσια θα πρέπει να ζητήσει αναστολή σπουδών για το επόμενο ακαδημαϊκό έτος που θα προσφέρεται ΠΑ στους ΜΦ.

2.5.1 Στόχοι της Πρακτικής Άσκησης

Οι στόχοι της ΠΑ αποσκοπούν στην ανάπτυξη των παρακάτω ικανοτήτων:

1. Κατανόηση και αφοσίωση στην επαγγελματική και κοινωνική ευθύνη, που διέπει το επάγγελμα του ψυχολόγου και του Ειδικού παιδαγωγού, όπως ορίζεται από τον κώδικα ηθικής και δεοντολογίας.
2. Ικανότητα ορθής αντίληψης των ανθρώπινων προβλημάτων.
3. Επίγνωση της ποικιλίας των παραγόντων- εσωτερικών και εξωτερικών- που ορίζουν την ανθρώπινη ταυτότητα και επηρεάζουν την συμπεριφορά.
4. Κατανόηση της προσωπικότητας και των προκαταλήψεων και της επίδρασής τους στη αλληλεπίδραση του παιδιού / εφήβου με τον ψυχολόγο / ειδικό παιδαγωγό.
5. Ανάπτυξη δεξιοτήτων σχετικών με την διαπροσωπική αλληλεπίδραση, όπως: συστηματική παρατήρηση, συνέντευξη, αξιολόγηση, συμβουλευτική, κλινική παρέμβαση.
6. Ικανότητα συμβολής στην γνώση και την εφαρμογή της.
7. Ικανότητα αξιολόγησης των παιδιών, των εφήβων και αναδυόμενων ενηλίκων.
8. Δεξιότητες σχεδιασμού εξατομικευμένων προγραμμάτων παρέμβασης.

Κατά την πρακτική τους εξάσκηση οι ΜΦ θα πρέπει:

1. Να αποκτήσουν την γνώση της δομής και των καθημερινών δραστηριοτήτων που συνδέονται με το επάγγελμα του ψυχολόγου ή του ειδικού παιδαγωγού και να συμμετέχουν πλήρως σ' αυτό.

2. Να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τεχνικές αξιολόγησης ώστε να μπορούν να ορίσουν και να εκτιμήσουν τις ανάγκες των παιδιών, των εφήβων και των αναδυομένων ενηλίκων.
3. Να επιδεικνύουν την γνώση τους στην χρήση των βασικών δεξιοτήτων αξιολόγησης και παρέμβασης
4. Να συνεργάζονται καλά με τους υπόλοιπους εργαζόμενους της Δομής στο ομαδικό και διαπροσωπικό επίπεδο.

Η Πρακτική άσκηση πραγματοποιείται σε δύο φάσεις:

1^η φάση: Εξοικείωση των ΜΦ με το πλαίσιο Πρακτικής Άσκησης.

Η εξοικείωση περιλαμβάνει ενημέρωση για τη λειτουργία, τις διαδικασίες παροχής υπηρεσιών, παρατήρηση θεραπευτικών διαδικασιών, κλπ.). Κατά τη διάρκεια του Β' εξαμήνου σπουδών αναμένεται οι ΜΦ να συμπληρώσουν την 1^η φάση ΠΑ, 30 ώρες (5 εργάσιμες, εντός του Ιουνίου).

2^η φάση: Κυρίως Πρακτική Άσκηση:

Οι ΜΦ αναμένεται να συμπληρώσουν 800 ώρες πρακτικής άσκησης. **Το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 η πρακτική άσκηση θα πραγματοποιηθεί το διάστημα από 17 Σεπτεμβρίου 2018 μέχρι 28 Ιουνίου 2019.** Οι ΜΦ θα βρίσκονται στον φορέα άσκησής τους τέσσερις ημέρες την εβδομάδα (Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη και Πέμπτη), με ωράριο ίδιο με το ισχύον στο φορέα ΠΑ (6 ώρες/ημέρα μέχρι να συμπληρωθούν οι 800 ώρες (αφαιρώντας αργίες και απουσίες)¹. Η πέμπτη εργάσιμη ημέρα της εβδομάδας θα είναι αφιερωμένη στην εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας των ΜΦ. Η ΠΑ είναι υποχρεωτική, με δυνατότητα τριών (3) δικαιολογημένων απουσιών². Για την έκτακτη απουσία ειδοποιείται έγκαιρα τόσο ο/η επόπτης/τρια στο φορέα όσο και η συντονίστρια της ΠΑ, μέσω ηλεκτρονικής και τηλεφωνικής επικοινωνίας από τους ίδιους τους ΜΦ.

Κώδικας Δεοντολογίας

Οι ασκούμενοι ΜΦ δεσμεύονται στην τήρηση του Κώδικα Δεοντολογίας και απόλυτης εχεμύθειας σχετικά με τα περιστατικά και γενικότερα με ό,τι συμβαίνει στον φορέα πρακτικής τους. Επίσης ακολουθούν τις αρχές / οδηγίες ενημέρωσης των φακέλων και επικοινωνίας με ενδιαφερόμενους ειδικούς και υπηρεσίες.

Συνοπτική παρουσίαση των υποχρεώσεων των ΜΦ:

---

¹ Η επιλεγμένη ημέρα - Παρασκευή - ως ελεύθερη πρακτικής μπορεί να αλλάξει σε περίπτωση που η ημέρα αυτή συμπίπτει με συγκεντρώσεις προσωπικού, συζητήσεις περιπτώσεων ή εκπαιδευτικές συναντήσεις στις οποίες είναι σημαντικό να μετέχουν και οι ασκούμενοι.

² Αν η απουσία είναι πάνω από μια ημέρα απαιτείται ιατρική βεβαίωση

- Οι ΜΦ τηρούν **εβδομαδιαίο ημερολόγιο πρακτικής** (log book) με περιγραφή του φορέα, συνοπτική αναφορά σε ότι τους απασχόλησε **κάθε ημέρα πρακτικής και προσωπικό αναστοχασμό**.
- Καταγράφουν τις παρατηρήσεις από τις συνεδρίες.
- Καταγράφουν τα εργαλεία αξιολόγησης και μεθόδων παρέμβασης που χρησιμοποιήθηκαν στα πλαίσια της ΠΑ.
- Συντάσσουν εκθέσεις (που να περιλαμβάνουν, αίτημα, ιστορικό, αξιολόγηση, εργαλεία, διάγνωση, προτάσεις, παρεμβάσεις) για τα 10 περιστατικά με τα οποία ασχολήθηκαν .
- Οι φοιτητές καταγράφουν τον προσωπικό τους αναστοχασμό αναφορικά με την εμπειρία και πορεία της ΠΑ.
- Τυχόν θέματα που ανακύπτουν στους φορείς πρακτικής άσκησης γνωστοποιούνται αυθημερόν στην συντονίστρια της ΠΑ του ΠΜΣ.

Η συνολική αξιολόγηση των ΜΦ, αναφορικά με την ΠΑ, θα γίνει με βάση το portfolio (φάκελο) της πρακτικής άσκησης (ΠΑ) το οποίο θα περιλαμβάνει:

1. Το log book (ηλεκτρονικό)
  2. Καταγραφές παρατηρήσεων από τις συνεδρίες
  3. Καταγραφές εργαλείων και προγραμμάτων παρέμβασης
  4. Γραπτές εκθέσεις περιστατικών
  5. Προσωπικό αναστοχασμό (3 τριμηνιαίες εκθέσεις)
  6. Αξιολόγηση επόπτη πλαισίου (3 τριμηνιαίες εκθέσεις αξιολόγησης)
  7. Αξιολόγηση εξωτερικού επόπτη (3 τριμηνιαίες εκθέσεις αξιολόγησης)
- Τα παραπάνω (1,2,3,4,5) θα πρέπει να είναι διαθέσιμα από τους ΜΦ στους εξωτερικούς επόπτες κατά τις μηνιαίες εποπτείες.
  - Οι εσωτερικοί και οι εξωτερικοί επόπτες ενημερώνουν τους ΜΦ για την τριμηνιαία αξιολόγηση.

Το portfolio της πρακτικής άσκησης θα πρέπει να παραδοθεί στον εξωτερικό επόπτη μέχρι τις 15/7/2019.

Το portfolio θα πρέπει να έχει έκταση 3500-4500 λέξεις συνολικά. Θα πρέπει να είναι δακτυλογραφημένη σε διάστιχο 1.5, γραμματοσειρά Times New Roman 12, και σελίδες μεγέθους Α4. Στο εξώφυλλο αναγράφεται το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (τίτλος), το όνομα του ΜΦ, το πλαίσιο στο οποίο πραγματοποίησε την Πρακτική του Άσκηση, και το ακαδημαϊκό έτος.

2.5.2 Εποπτεία

Στα πλαίσια της Πρακτικής της Άσκησης, οι ΜΦ συμμετέχουν σε εσωτερική και εξωτερική εποπτεία.

Η εποπτεία γίνεται σε εβδομαδιαία βάση από τον επόπτη (συμπληρώνεται ειδικό έντυπο) στο πλαίσιο της πρακτικής και σε μηνιαία βάση από τον εξωτερικό επόπτη (συμπληρώνεται ειδικό έντυπο).

Η εποπτεία των ΜΦ κρίνεται απολύτως απαραίτητη για την υλοποίηση της Πρακτικής άσκησης του Μεταπτυχιακού Προγράμματος καθώς και για τη σύνδεση θεωρίας και πράξης. Παράλληλα, αναπτύσσεται η επάρκεια των ΜΦ στην Εφαρμοσμένη Ψυχολογία παιδιών και εφήβων, προφυλάσσεται η προσωπική και επαγγελματική τους ευημερία (εσωτερική ισορροπία) όσον αφορά τη σχέση και την εργασία με τα περιστατικά, και εξασφαλίζεται έμμεσα η ποιότητα παροχής υπηρεσιών προς τα περιστατικά. Κατά τη διάρκεια της εποπτείας οι ΜΦ εμπλέκονται στην επεξεργασία και προσωπικών ζητημάτων. Ενθαρρύνονται δε να επεκτείνουν αυτή την εμπειρία, εμπλεκόμενοι στη διαδικασία προσωπικής ανάπτυξης και αυτογνωσίας μέσω προσωπικής συμβουλευτικής. Οι επόπτες δεν πρέπει να είναι μέλη του διδακτικού προσωπικού του ΠΜΣ.

α. Εποπτεία εντός πλαισίου

Ο επόπτης των πλαισίων συμπληρώνει την αναφορά-αξιολόγηση ανά τρίμηνο (συμπληρώνεται ειδικό έντυπο) στην οποία αξιολογεί και την συνολικότερη παρουσία του ΜΦ στο πλαίσιο. Η αξιολόγηση μπορεί να είναι «*ΕΠΙΤΥΧΗΣ*»-«*ΑΝΕΠΙΤΥΧΗΣ*».

Εργο/ Υποχρεώσεις του/της Επόπτη/τριας

* Οι επόπτες υποδέχονται τους ΜΦ και μεριμνούν για την πληρέστερη δυνατή ενημέρωσή τους σχετικά με τη λειτουργία του φορέα, το παρεχόμενο έργο (μελέτη βιβλιογραφίας, μελέτη φακέλων κ.ά.) και αυτό που παρέχουν οι επαγγελματίες που εργάζονται σ' αυτό (Ψυχολόγος, Ψυχίατρος, Ειδικός παιδαγωγός, Κοινωνική Λειτουργός, Λογοθεραπευτής κ.ά.).

* Στη συνέχεια υποστηρίζουν την σταδιακή εμπλοκή των εποπτευόμενων στις δραστηριότητες του ψυχολόγου και/ή του ειδικού παιδαγωγού: παρατήρηση, λήψη ιστορικού, αξιολόγηση, σχεδιασμός εξατομικευμένου προγράμματος παρέμβασης, αυτόνομη διαχείριση περιστατικού.

*Κάθε επόπτης παρέχει τουλάχιστον μία ώρα την εβδομάδα επίσημη εποπτεία στον εποπτευόμενο, η οποία αφορά σε όλες τις εκφάνσεις της εργασίας του ψυχολόγου ή ειδικού παιδαγωγού - την κλινική διαγνωστική/ παρεμβατική, την εκπαιδευτική, την οργανωτική. Οι ΜΦ συζητούν με τους επόπτες τους συγκεκριμένα περιστατικά.

Οι επόπτες αξιολογούν τους ΜΦ και ενημερώνουν:

α) κάθε μήνα ηλεκτρονικά συμπληρώνοντας μια φόρμα η οποία θα τους παρέχεται από την υπεύθυνη ΠΑ του ΠΜΣ Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας παιδιού και εφήβου.

β) γραπτώς στο τέλος του ακαδημαϊκού έτους σε ειδικό έντυπο.

Θεωρείται σημαντική η παρατήρηση της εργασίας άλλων ειδικοτήτων όπως επίσης είναι επιθυμητή και η συμμετοχή σε έρευνες του Φορέα, σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες, συνέδρια κ.ά.

β. Εποπτεία εκτός πλαισίου

Οι εποπτείες εκτός πλαισίου πραγματοποιούνται μία φορά το μήνα, σε μικρές ομάδες των 8-10 ΜΦ και έχουν διάρκεια τρεις περίπου ώρες. Οι εξωτερικοί επόπτες θα πρέπει να συνεργάζονται με τους επόπτες του φορέα πρακτικής (επικοινωνία και επισκέψεις).

Πέρα από την εποπτεία, οι εξωτερικοί επόπτες θα είναι και οι αξιολογητές του portfolio Πρακτικής Άσκησης των ΜΦ. Μετά την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης και αφού καταθέσουν οι ΜΦ το portfolio Πρακτικής Άσκησης (15/7/19), Οι επόπτες θα προσφέρουν ανατροφοδότηση σε κάθε ΜΦ σχετικά με την επαγγελματική τους εξέλιξη πριν καταθέσουν την τελική τους αξιολόγηση στην συντονίστρια των πρακτικών ασκήσεων.

2.5.3 Προσόντα Εποπτών

Οι επόπτες της ΠΑ έχουν άδεια άσκησης του επαγγέλματος (για την περίπτωση του Ψυχολόγου) και τουλάχιστον τριετή κλινική εμπειρία στο αντικείμενο που εποπτεύουν.

* Επιθυμητά προσόντα είναι μεταπτυχιακό δίπλωμα στην Αναπτυξιακή Ψυχολογία, στην Ειδική Αγωγή.

3. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

3.1 Το ακαδημαϊκό έτος

Τα μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών διδάσκονται σε εξαμηνιαία βάση. Το ακαδημαϊκό ημερολόγιο του ΠΜΣ ανακοινώνεται κάθε ακαδημαϊκό έτος.

3.2 Εγγραφές

Οι ΜΦ εγγράφονται κάθε φορά κατά την έναρξη του ακαδημαϊκού εξαμήνου. Φοιτητές, οι οποίοι δεν προσέρχονται στη Γραμματεία προκειμένου να εγγραφούν στο επόμενο ακαδημαϊκό εξάμηνο, διαγράφονται από το Μητρώο. Η εγγραφή σε κάθε εξάμηνο οριστικοποιείται μόνο με την πληρωμή διδάκτρων.

3.3 Φοίτηση

A) Η παρακολούθηση των μαθημάτων είναι υποχρεωτική. Επιτρέπονται μέχρι δύο (2) δικαιολογημένες απουσίες ανά εξάμηνο, σε κάθε μάθημα. Η συμπλήρωση του παρουσιολογίου των φοιτητών ανά μάθημα γίνεται με την ευθύνη του διδάσκοντος επιβεβαιώνεται με την υπογραφή του και με την ολοκλήρωση του εξαμήνου κατατίθεται στη Γραμματεία του Προγράμματος.

B) Η Επιτροπή του Προγράμματος μπορεί να δικαιολογήσει περισσότερες από δύο απουσίες, εφόσον ο φοιτητής προσκομίσει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία (εκτός από επαγγελματικές

υποχρεώσεις) για την αδυναμία παρακολούθησης των αντίστοιχων μαθημάτων. Στις περιπτώσεις αυτές, η αναπλήρωση μπορεί να γίνει με ανάθεση πρόσθετης μελέτης ή/και εργασίας, σε συνεννόηση με τον αντίστοιχο διδάσκοντα.

Ο μεταπτυχιακός φοιτητής που δεν αποκτά το μεταπτυχιακό τίτλο μέσα στη μέγιστη διάρκεια που ορίζεται από την Επιστημονική Επιτροπή του Προγράμματος διαγράφεται από το μητρώο των μεταπτυχιακών φοιτητών και χάνει την ιδιότητα του μεταπτυχιακού φοιτητή και επομένως τη δυνατότητα να συνεχίσει ενδεχομένως σε κάποιο μελλοντικό χρόνο καταβάλλοντας εκ νέου δίδακτρα για το ανάλογο εξάμηνο/εξάμηνα. Στην περίπτωση αυτή, χορηγείται βεβαίωση σπουδών για τα στοιχεία του προγράμματος που έχει συμπληρώσει ο φοιτητής μέχρι τη διαγραφή του.

Γ) Η Επιστημονική Επιτροπή μπορεί να συστήσει σε μεταπτυχιακό φοιτητή την παρακολούθηση προπτυχιακού/ών μαθήματος/ών για τη συμπλήρωση – απαραίτητων για το ΠΜΣ μαθημάτων που δεν διδάχθηκαν σε στοπροπτυχιακό του πρόγραμμα.

Στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών ισχύει ο θεσμός του ακαδημαϊκού συμβούλου. Οι φοιτητές έχουν την δυνατότητα να συμβουλευονται τον ακαδημαϊκό τους σύμβουλο για θέματα που σχετίζονται με τις σπουδές τους και γενικότερα για την ακαδημαϊκή τους πορεία καθ'όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών τους σπουδών.

Η φοίτηση και η παρουσία στα μαθήματα, τα εργαστήρια / σεμινάρια, καθώς και στα πλαίσια πρακτικής άσκησης είναι υποχρεωτική. Κάθε ΜΦ υποχρεούται να ολοκληρώσει επιτυχώς τα υποχρεωτικά και τα μαθήματα επιλογής, την πρακτική άσκηση και εποπτεία, να ολοκληρώσει τις ειδικές υποχρεώσεις και να εκπονήσει επιτυχώς τη διπλωματική εργασία. Ανεπαρκής παρακολούθηση συνιστά λόγο απόρριψης στο συγκεκριμένο μάθημα ή εργαστήριο. Οι ΜΦ ενθαρρύνονται επίσης να συμμετέχουν με ανακοινώσεις/πόστερ σε επιστημονικά συνέδρια.

3.4 Αξιολόγηση των φοιτητών

Για την επιτυχή συμπλήρωση των μεταπτυχιακών σπουδών και την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (ΜΔΕ), οι ΜΦ θα αξιολογούνται στα εξής:

- ✓ Επίδοση στα μαθήματα: Οι ΜΦ θα πρέπει να διατηρούν ένα ικανοποιητικό επίπεδο στις επιδόσεις τους στα διδασκόμενα μαθήματα.
- ✓ Αξιολόγηση του τελικού portfolio. Μέσα από το portfolio που θα καταθέσουν, θα πρέπει να διαφαίνεται η ωριμότητα και η ετοιμότητα των ΜΦ για την άσκηση του επαγγέλματος του ψυχολόγου και του ειδικού παιδαγωγού.
- ✓ Οι ΜΦ αξιολογούνται καθ'όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών τους σπουδών ως προς την ηθική δεοντολογία που πρέπει να διέπει την συμπεριφορά τους στις επαγγελματικές τους σχέσεις. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να παρατηρείται μια συνεχής εξέλιξη των προσωπικών και επαγγελματικών τους δεξιοτήτων.

3.5 Σύμβουλος Καθηγητής/τρια

Με στόχο (α) να αποκτήσουν οι ΜΦ μια σαφή εικόνα για τις δυνατότητες που τους προσφέρει το πρόγραμμα, (β) να οργανώσουν το ατομικό τους πρόγραμμα μαθημάτων με τον πιο κατάλληλο για τα ενδιαφέροντά τους τρόπο και (γ) να βοηθηθούν στις επιλογές που θα χρειαστεί να κάνουν στη διάρκεια των μεταπτυχιακών τους σπουδών (επιλογές μαθημάτων, πρόδος φοίτησης, κ.τ.λ.), ορίζεται από την ΣΕ κάθε ΜΦ ένας/μία διδάσκων/-ουσα, μέλος ΔΕΠ, ως σύμβουλος. Οι σύμβουλοι ορίζονται στην αρχή του πρώτου εξαμήνου σπουδών και συνεργάζονται με τους αντίστοιχους φοιτητές ή φοιτήτριες σε όλη τη διάρκεια των σπουδών τους.

3.6 Αναστολή σπουδών

Δυνατότητα αναστολής σπουδών παρέχεται από τη Συντονιστική Επιτροπή (ΣΕ) μετά από αίτημα του ενδιαφερόμενου και τη σύμφωνη γνώμη της ΣΕ μόνο σε περίπτωση τεκμηριωμένου αιτήματος για ιδιαίτερα σοβαρούς λόγους αφού εγγραφεί στο ΠΜΣ και καταβάλει τα δίδακτρα του Α' εξαμήνου*.

Επειδή το συγκεκριμένο ΠΜΣ προκηρύσσεται ανά δύο χρόνια οι μεταπτυχιακοί φοιτητές που θα τους δοθεί αναστολή σπουδών στο πρώτο ή στο δεύτερο έτος φοίτησης θα συνεχίσουν τις σπουδές τους με την επόμενη ομάδα ΜΦ που θα επιλεγθούν για τον επόμενο κύκλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Σημειώνεται ότι κατά τη διάρκεια της αναστολής σπουδών αίρεται η φοιτητική ιδιότητα και αναστέλλονται όλα τα σχετικά δικαιώματα που προβλέπονται από το νόμο (φοιτητική κάρτα, δελτίο φοιτητικού εισιτηρίου, δωρεάν σίτιση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη).

Αιτήσεις για αναστολή σπουδών κατατίθενται στη λήξη του τρέχοντος εξαμήνου στη Γραμματεία του Τμήματος ΦΠΨ.

*Τα δίδακτρα της Α' εγγραφής και εφόσον ο ΜΦ αποφασίσει να μην φοιτήσει, δεν επιστρέφονται.

3.7 Δηλώσεις μαθημάτων

Οι ΜΦ εγγράφονται κάθε φορά κατά την έναρξη του ακαδημαϊκού εξαμήνου. Υποχρεούνται να δηλώνουν τα μαθήματα στα οποία εξετάζονται ή την πρακτική άσκηση και εποπτεία, κάθε εξάμηνο. Αυτό ισχύει και για εκείνους τους φοιτητές οι οποίοι βρίσκονται στη φάση εκπόνησης της διπλωματικής τους εργασίας. Φοιτητές οι οποίοι δεν προσέρχονται στη Γραμματεία προκειμένου να εγγραφούν στο επόμενο ακαδημαϊκό εξάμηνο διαγράφονται από το Μητρώο.

3.8 Διαδικασία εκπόνησης και αξιολόγησης της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας

1. Η διπλωματική εργασία αποτελεί μεμονωμένη ερευνητική μελέτη (με ποιοτική ή ποσοτική μέθοδο προσέγγισης) με εμπειρικά δεδομένα και αναφέρεται ή εμπίπτει σε οποιοδήποτε γνωστικό αντικείμενο το οποίο διδάχθηκε στο Πρόγραμμα ή είναι μέρος ευρύτερου ερευνητικού προγράμματος το οποίο διεξάγεται από μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας. Το θέμα της διπλωματικής εργασίας, έχει συμφωνηθεί με τον/την επιβλέποντα/-ουσα καθηγητή/-τρια.
2. Στην αρχή του Γ' εξαμήνου σπουδών ο φοιτητής, σε συνεργασία με τον επόπτη του, θα πρέπει να διατυπώσει και να καταθέσει στη Γραμματεία του ΠΜΣ τον τίτλο της διπλωματικής του εργασίας καθώς και τον σχεδιασμό της έρευνας. Στο Δ' εξάμηνο ο φοιτητής θα πρέπει να συνεχίσει με τη συλλογή των δεδομένων και τη συγγραφή της διπλωματικής εργασίας.
3. Στο Γ' εξάμηνο σπουδών οι ΜΦ επεξεργάζονται το θεωρητικό μέρος και την μεθοδολογία της έρευνας της διπλωματικής τους εργασίας, την οποία παραδίδουν για αξιολόγηση στο τέλος του Γ' εξαμήνου. Μέχρι το τέλος Οκτωβρίου του Γ' εξαμήνου, οι ΜΦ υποβάλλουν γραπτό σχέδιο της έρευνας που θα διεξαγάγουν για τη διπλωματική τους εργασία, έκτασης περίπου 400 λέξεων. Μέσα στην ίδια προθεσμία, οι ΜΦ καταθέτουν στη Γραμματεία και θέτουν υπόψη της ΣΕ του Προγράμματος αντίγραφο του σχεδίου της προτεινόμενης εργασίας τους.

Μέσω της διπλωματικής εργασίας, οι μεταπτυχιακοί φοιτητές και φοιτήτριες αναμένεται να επιβεβαιώσουν ότι:

- α) κατέχουν τη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία που είναι συναφής με το θέμα τους,
- β) έχουν την ικανότητα να αναπτύξουν και να τεκμηριώσουν δόκιμη θεωρητική θέση σε σχέση με το θέμα τους, και
- γ) μπορούν να συνδέσουν ζητήματα θεωρίας με ερευνητικά προβλήματα και να τα εφαρμόσουν στην πράξη.

Η διπλωματική εργασία πρέπει να είναι δακτυλογραφημένη σε διάστιχο 1.5 και σελίδες μεγέθους Α4. Στο εξώφυλλο αναγράφεται το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (τίτλος), το όνομα του ΜΦ, του επιβλέποντος καθηγητή, και το ακαδημαϊκό έτος. Κατατίθεται σε τρία (3) βιβλιοδετημένα αντίτυπα κατά τις ημερομηνίες που προβλέπονται στο ακαδημαϊκό ημερολόγιο (βλέπε Παράρτημα Οδηγού Σπουδών).

Η εργασία πρέπει να ακολουθεί τους κανόνες ερευνητικής δεοντολογίας και μεθοδολογίας. Η συγγραφή της γίνεται σύμφωνα με τα πρότυπα προετοιμασίας ενός επιστημονικού άρθρου για υποβολή σε επιστημονικό περιοδικό. Με αυτόν τον τρόπο, δίνεται η ευκαιρία στους ΜΦ να αποκτήσουν περαιτέρω δεξιότητες επικοινωνίας του ερευνητικού τους έργου με την επιστημονική κοινότητα. Η έκταση της διπλωματικής εργασίας μπορεί να είναι μέχρι και 80 σελίδες ή 40,000 λέξεις περίπου, εκτός παραρτημάτων.

3.9 Χρόνος κατάθεσης της διπλωματικής εργασίας

Η διπλωματική εργασία κατατίθεται με την ολοκλήρωση του δεύτερου έτους σπουδών, στις 30 Σεπτεμβρίου. Δυνατότητα παράτασης κατά την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας παρέχεται από την ΣΕ για ένα ακόμη εξάμηνο και δεν μπορεί να υπερβαίνει την 30^η Ιανουαρίου του επόμενου έτους και μόνο σε περίπτωση τεκμηριωμένου αιτήματος για ιδιαίτερα σοβαρούς λόγους και μετά από θετική εισήγηση του Επιβλέποντος/ουσας Συμβούλου Καθηγητή/τριας μπορεί να παραταθεί για ένα ακόμα εξάμηνο. Οι αιτήσεις για παράταση κατατίθενται κατά τις δύο τελευταίες εβδομάδες του Σεπτεμβρίου.

3.10 Αξιολόγηση διπλωματικής εργασίας

Η διπλωματική εργασία παραδίδεται με την ολοκλήρωση του δεύτερου έτους σπουδών, στις 30 Σεπτεμβρίου (βλ.π.π.). Δίνεται η δυνατότητα στους ΜΦ να παραδώσουν στο τέλος του χειμερινού εξαμήνου της επόμενης ακαδημαϊκής χρονιάς.

Όλες οι διπλωματικές εργασίες υποβάλλονται στη γραμματεία του Προγράμματος σε τρία αντίτυπα, δύο για την Επιτροπή, ένα για την βιβλιοθήκη του ΠΜΣ και ένα ηλεκτρονικό αντίγραφο σε μορφή PDF σε CD για το αρχείο του ΠΜΣ.

Η αξιολόγηση της διπλωματικής εργασίας γίνεται από διμελή εξεταστική επιτροπή που αποτελείται από τον/την επιβλέποντα/ουσα διδάσκοντα/ ουσια και από άλλους δύο διδάσκοντες. Η επιτροπή μπορεί να απορρίψει ή να ζητήσει διόρθωση της εργασίας. Σε περίπτωση απόρριψης, ορίζεται επανεξέταση της διορθωμένης εργασίας το επόμενο εξάμηνο.

Η διπλωματική εργασία αξιολογείται από την Διμελή Συμβουλευτική Επιτροπή με το Βαθμό 8,5-10,0 = άριστα, 6,50-8,49 = λίαν καλώς, 5,0 – 6,49 = καλώς και συντάσσεται σχετικό πρακτικό, το οποίο υπογράφουν τα μέλη της Επιτροπής και κατατίθεται στη Γραμματεία του Τμήματος.

Οι διμελείς επιτροπές αξιολόγησης των διπλωματικών απαρτίζονται από μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας ή άλλα μέλη ΔΕΠ διδάσκοντες στο ΠΜΣ με σκοπό την αξιολόγηση των διπλωματικών εργασιών.

3.10.1 Διπλωματική Εργασία

Επόπτες της διπλωματικής εργασίας μπορούν να είναι μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας ή άλλα μέλη ΔΕΠ διδάσκοντες στο ΠΜΣ. Οι διδάσκοντες που αναλαμβάνουν την εποπτεία διπλωματικών θα πρέπει να δηλώνουν τους τομείς του ερευνητικού του ενδιαφέροντος στο τέλος του Α' έτους.

Κάθε ΜΦ επιβλέπεται από έναν/μία διδάσκοντα του Προγράμματος και βρίσκεται σε τακτική συνεννόηση μαζί του/της. Κρίνεται αναγκαία η τακτική συνεργασία *τουλάχιστον* από την αρχή του Γ' εξαμήνου σπουδών. Προβλέπονται μέχρι και 5 συναντήσεις (ατομικές ή ομαδικές) των εποπτών με τους ΜΦ για την καθοδήγηση, σύνταξη, εκπόνηση και συγγραφή διπλωματικής εργασίας.

3.11 Αξιολόγηση – Βαθμολόγηση των μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών

1. Η αξιολόγηση (εργασίες ή εξετάσεις) διεξάγεται στο τέλος κάθε εξαμήνου. Όσοι αποτυγχάνουν σε αυτές έχουν το δικαίωμα επανεξέτασης το Σεπτέμβριο.
2. Η αξιολόγηση γίνεται είτε με προφορικές παρουσιάσεις/εξετάσεις είτε με γραπτές εργασίες, ή και με τα δύο, κατά την κρίση των διδασκόντων. Η έκταση της γραπτής εργασίας δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 8 σελίδες (4.000 λέξεις).
3. Για να θεωρηθεί επιτυχής η αξιολόγηση πρέπει ο φοιτητής να αξιολογηθεί τουλάχιστον με βαθμό πέντε (5) στη 10βαθμη κλίμακα αξιολόγησης. Εάν κάποιο μάθημα έχει διδαχθεί και χωριστά από δύο ή περισσότερους διδάσκοντες, τότε η βαθμολογία προκύπτει από το μέσο όρο των βαθμών με την προϋπόθεση ότι και οι βαθμοί είναι ίσοι ή μεγαλύτεροι του πέντε (5). Τα αποτελέσματα υπογράφονται από τον υπεύθυνο του μαθήματος.
4. Κάθε άλλη περίπτωση που δεν εμπίπτει στις προηγούμενες κατηγορίες ρυθμίζεται από την Συντονιστική Επιτροπή του Προγράμματος.

Η επίδοση σε κάθε μάθημα αξιολογείται και βαθμολογείται συνολικά. Στην αξιολόγηση περιλαμβάνονται η συμμετοχή και επίδοση στο μάθημα, καθώς και στα προβλεπόμενα στο πρόγραμμα του μαθήματος σεμινάρια, εργασίες και ασκήσεις. Η αξιολόγηση καταγράφεται μόνο με ακέραιους βαθμούς (όχι δεκαδικούς). Οι εργασίες παραδίδονται το αργότερο μέχρι 20 μέρες μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος.

Τα κριτήρια αξιολόγησης-βαθμολόγησης είναι:

Βαθμός 10: Οι φοιτητές δείχνουν στοιχεία εκτεταμένης, διεισδυτικής και κριτικής ανασκόπησης της βιβλιογραφίας και άριστης κατανόησης των σημαντικότερων αντικειμένων που μελετούν. Παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα δημιουργικότητας, ανεξαρτησίας σκέψης και εξαιρετικής κατανόησης του πώς καθιερωμένες ερευνητικές τεχνικές χρησιμοποιούνται για την παραγωγή και ερμηνεία της γνώσης και πώς εφαρμόζονται στη δική τους έρευνα και πρακτική. Είναι ικανοί να αναπλαισιώνουν τη θεωρία και να παρουσιάζουν επιχειρήματα και πρωτότυπα δεδομένα που είναι εξαιρετικά σαφή, εστιασμένα και συνεκτικά. Δείχνουν βαθιά γνώση και κατανόηση και ενστερνίζονται τους κανόνες ηθικής και δεοντολογίας που διέπουν το επάγγελμα του ψυχολόγου και του ειδικού παιδαγωγού. Θα πρέπει να παρατηρείται μια συνεχής εξέλιξη των προσωπικών και επαγγελματικών τους δεξιοτήτων.

Βαθμός 9: Οι ΜΦ δείχνουν στοιχεία εκτεταμένης, διεισδυτικής και κριτικής ανασκόπησης της βιβλιογραφίας και σαφούς κατανόησης των σημαντικότερων αντικειμένων που μελετούν. Παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα δημιουργικότητας, ανεξαρτησίας σκέψης και πλήρους κατανόησης του πώς καθιερωμένες ερευνητικές τεχνικές χρησιμοποιούνται για την παραγωγή και ερμηνεία της γνώσης και πώς εφαρμόζονται στη δική τους έρευνα και πρακτική. Οι ΜΦ είναι ικανοί να χρησιμοποιούν κατάλληλη θεωρία και να παρουσιάζουν επιχειρήματα και πρωτότυπα δεδομένα που είναι πολύ σαφή, εστιασμένα και συνεκτικά. Δείχνουν γνώση και

βαθιά κατανόηση των κανόνων ηθικής και δεοντολογίας που διέπουν το επάγγελμα του ψυχολόγου και του ειδικού παιδαγωγού.

Βαθμός 8: Οι ΜΦ δείχνουν στοιχεία ευρείας, συστηματικής και κριτικής ανασκόπησης της βιβλιογραφίας και σαφούς κατανόησης των σημαντικότερων αντικειμένων που μελετούν. Παρουσιάζουν σε σημαντικό βαθμό στοιχεία δημιουργικότητας, ανεξαρτησίας σκέψης και πολύ καλής κατανόησης του πώς καθιερωμένες ερευνητικές τεχνικές χρησιμοποιούνται για την παραγωγή και ερμηνεία της γνώσης και πώς εφαρμόζονται στη δική τους έρευνα και πρακτική. Οι ΜΦ είναι ικανοί να χρησιμοποιούν κατάλληλη θεωρία και να παρουσιάζουν επιχειρήματα και πρωτότυπα δεδομένα που είναι σαφή, εστιασμένα και συνεκτικά. Δείχνουν να κατανοούν τους κανόνες ηθικής και δεοντολογίας που διέπουν το επάγγελμα του ψυχολόγου και του ειδικού παιδαγωγού.

Βαθμός 7: Οι ΜΦ δείχνουν στοιχεία επαρκούς βιβλιογραφικής επισκόπησης και καλής κατανόησης των σημαντικότερων αντικειμένων που μελετούν. Παρουσιάζουν βασικά στοιχεία δημιουργικότητας, ανεξαρτησίας σκέψης και καλής κατανόησης του πώς καθιερωμένες ερευνητικές τεχνικές χρησιμοποιούνται για την παραγωγή και ερμηνεία της γνώσης και πώς εφαρμόζονται στη δική τους έρευνα. Οι ΜΦ μπορούν να συσχετίζουν τη μελέτη τους με συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πεδίο και να παρουσιάζουν επιχειρήματα με στοιχειώδη σαφήνεια και εστίαση. Δείχνουν να κατανοούν τους βασικούς κανόνες ηθικής και δεοντολογίας που διέπουν το επάγγελμα του ψυχολόγου και του ειδικού παιδαγωγού.

Βαθμός 6: Οι ΜΦ δείχνουν σε βασικό επίπεδο στοιχεία βιβλιογραφικής επισκόπησης και κατανόησης των σημαντικότερων αντικειμένων που μελετούν. Παρουσιάζουν βασική κριτική ικανότητα στην επισκόπηση της βιβλιογραφίας και μικρή ανάπτυξη ιδεών στην εφαρμογή της γνώσης. Μέσα σε αυτούς τους περιορισμούς, υπάρχουν ενδείξεις ότι οι φοιτητές έχουν κατανοήσει επαρκώς βασικές έννοιες και διαδικασίες του πεδίου. Αναγνωρίζουν τους βασικούς κανόνες ηθικής και δεοντολογίας που διέπουν το επάγγελμα του ψυχολόγου και του ειδικού παιδαγωγού.

Βαθμός 5 (απέτυχε): Οι ΜΦ δείχνουν στοιχεία μη εστιασμένης ή ανακριβούς επισκόπησης της βιβλιογραφίας και ανεπαρκούς κατανόησης των σημαντικότερων αντικειμένων που μελετούν. Οι ΜΦ δεν έχουν κατανοήσει πώς καθιερωμένες ερευνητικές τεχνικές χρησιμοποιούνται για την παραγωγή και ερμηνεία της γνώσης και πώς εφαρμόζονται στη δική τους έρευνα. Παρουσιάζουν επιχειρήματα ελλιπούς συνοχής και εστίασης.

Οι διαβαθμίσεις του βαθμού του τίτλου σπουδών έχουν ως εξής:

“καλώς”: μέσος όρος ίσος ή μεγαλύτερος του 6 και μικρότερος του 7.

“λίαν καλώς”: μέσος όρος ίσος ή μεγαλύτερος του 7 και μικρότερος του 8,5.

“άριστα”: μέσος όρος ίσος ή μεγαλύτερος του 8,5.

1) Ο τελικός βαθμός του Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών για τους ΜΦ προκύπτει από το συνυπολογισμό του μέσου όρου των βαθμών των μαθημάτων (βαρύτητα 65%) και της Διπλωματικής Εργασίας (βαρύτητα 35%).

2) Σε περίπτωση αποτυχίας σε κάποιο μάθημα (π.χ. μη έγκαιρη παράδοση εργασίας), ο ΜΦ δικαιούται επανεξέταση τον αμέσως επόμενο Σεπτέμβριο. Το δικαίωμα επανεξέτασης ισχύει κατά μέγιστο όριο για δύο (2) μαθήματα. Εάν και τότε ο ΜΦ αποτύχει σε δύο μαθήματα, δεν μπορεί να συνεχίσει και διαγράφεται. Το ίδιο ισχύει και για την κατάθεση του portfolio, εφόσον αυτό επανεξεταστεί δεύτερη φορά (δηλαδή σε περίπτωση αποτυχίας μετά τη δεύτερη εξέταση, διαγράφεται). Εάν αποτύχει σε ένα μόνο μάθημα, μπορεί να το μεταφέρει την επόμενη φορά όπου θα διδαχθεί εκ νέου το μάθημα και θα καταβάλει τα ανάλογα δίδακτρα (βλ. π.π. **3.3 Φοίτηση**)

Αν η αξιολόγηση του μαθήματος γίνεται με ανάθεση εργασίας, αυτή θα πρέπει να παραδίδεται μέσα σε είκοσι μέρες μετά τη λήξη του μαθήματος ή κατά την εξεταστική περίοδο του επόμενου εξαμήνου.

3) Προκειμένου να εγγραφούν οι ΜΦ στο δεύτερο έτος σπουδών χρειάζεται να έχουν περάσει τα μαθήματα που προσφέρονται το πρώτο έτος. Ο ΜΦ που αποτυγχάνει σε αυτά, διαγράφεται από το μητρώο.

4) Οι ΜΦ πρέπει να έχουν ολοκληρώσει τις υποχρεώσεις τους σε μαθήματα, πρακτική άσκηση και εποπτεία καθώς και τη διπλωματική τους εργασία, στο τέλος του δεύτερου έτους σπουδών (συμπεριλαμβανομένης της περιόδου του Σεπτεμβρίου). Μπορούν να παραμείνουν εγγεγραμμένοι μόνο για την ολοκλήρωση του portfolio και της διπλωματικής, εφόσον τους έχει δοθεί παράταση κατόπιν αιτήματός τους.

3.12 Αποφοίτηση

Από την ημερομηνία επιτυχούς εξέτασης όλων των μαθημάτων, της υποστήριξης του πλήρους portfolio Πρακτικής Άσκησης και Εποπτείας και της Διπλωματικής Εργασίας, οι μεταπτυχιακοί φοιτητές/τριες θεωρείται ότι ολοκλήρωσαν τις υποχρεώσεις τους στο ΠΜΣ και δικαιούνται βεβαίωσης από το Τμήμα ΦΠΨ ότι αποφοίτησαν. Η ορκωμοσία των αποφοίτων του ΠΜΣ πραγματοποιείται ενώπιον των μελών της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος ΦΠΨ και των διδασκόντων του ΠΜΣ και ορίζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα: κάθε Μάιο και Οκτώβριο.

5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Τίτλος του μαθήματος: **Ειδικά Θέματα στην Αναπτυξιακή και Εκπαιδευτική Ψυχολογία ΕΨ01**

Υπεύθυνος/η μαθήματος: Ασημίνα Ράλλη

Τίτλος και θέση διδάσκουσας: Επίκουρη Καθηγήτρια Εξελικτικής Ψυχολογίας, ΦΠΨ, Φιλοσοφική Σχολή, ΕΚΠΑ.

E-mail και Τηλέφωνο: asralli@psych.uoa.gr, 210 7277945

Στόχοι και περιεχόμενο του μαθήματος

Το μάθημα αυτό στοχεύει: (α) στην εισαγωγή των φοιτητών σε σύγχρονα κρίσιμα ζητήματα της Αναπτυξιακής και Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, (β) στην μελέτη θεμάτων που σχετίζονται τόσο με τις βασικές πτυχές της ανάπτυξης του παιδιού και του εφήβου, όσο και με τις εφαρμογές της ψυχολογίας στην εκπαίδευση και (γ) στην ανάπτυξη της ικανότητας για κριτική ανασκόπηση και παρουσίαση σύγχρονων ερευνών σχετικών με τις σημαντικότερες πτυχές της Αναπτυξιακής και Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας που βασίζονται σε μεγάλο εύρος μεθοδολογιών.

Το μάθημα έχει οργανωθεί κατά τρόπο που να συνδυάζει τόσο την παρουσίαση σύγχρονων ζητημάτων μέσα από διαλέξεις όσο και την καλλιέργεια της επιστημονικής κριτικής σκέψης μέσα από εργασίες οι οποίες θα δώσουν την ευκαιρία στους φοιτητές να εμπεδώσουν καλύτερα όλα τα ζητήματα που αναδείχθηκαν στις διαλέξεις. Παράλληλα, μέσα από έναν διαδικτυακό τόπο θα υποστηρίζεται η μαθησιακή διαδικασία με την παρουσίαση του μαθησιακού υλικού και διαφόρων πληροφοριών, καθώς και την επικοινωνία μεταξύ των φοιτητών και του διδάσκοντα.

Το περιεχόμενο των μαθημάτων (διαλέξεις και σεμινάρια) καλύπτεται από τις ακόλουθες ενότητες: Εισαγωγή - Η σημασία της Αναπτυξιακής και Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας. Βασικές θεωρίες και προκλήσεις στην Αναπτυξιακή Ψυχολογία. Γνωστική ανάπτυξη. Γλωσσική ανάπτυξη. Νοημοσύνη και ακαδημαϊκή επιτυχία. Προσωπικότητα και Κοινωνική ανάπτυξη. Συναισθηματική ανάπτυξη. Θεωρίες μάθησης και εφαρμογές στην εκπαιδευτική πράξη. Γνωστικές διεργασίες, κατανόηση του νου και εκπαιδευτική πράξη. Κίνητρα και εφαρμογές στην εκπαιδευτική πράξη. Διαχείριση τάξης σε αποτελεσματικά μαθησιακά περιβάλλοντα. Διαπροσωπικές σχέσεις στο σχολικό περιβάλλον και η επίδρασή τους στη μαθησιακή διαδικασία
Σύνοψη.

Μέσα προσέγγισης

Διαλέξεις, διαφάνειες, βίντεο.

Αξιολόγηση:

Η αξιολόγηση των φοιτητών θα προκύψει από τη συμμετοχή τους:

- α) στην κριτική παρουσίαση άρθρων κατά τη διάρκεια των σεμιναρίων (20%)
- β) σε ομαδική εργασία (50%)

γ) στις τελικές εξετάσεις (30%)

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- American Psychological Association. (2010). *The Publication Manual of the American Psychological Association* (6th Ed.). Washington, DC: Author.
- Bruner, J. S. (1974-1975). From communication to language: a psychological perspective. *Cognition*, 3(3), 255-287.
- Donaldson, M. C. (1978). *Children's minds*. Glasgow: Fontana.
- Farrell, P. (2004). School psychologists, making inclusion a reality for all. *School Psychology International*, 25(1), 5-19.
- Feldman R. (2011). Εξελικτική Ψυχολογία, Δια βίου ανάπτυξη, Επιμ. Η. Μπεξεβέγκης, Gutenberg-Γιώργος και Κώστας Δαρδανός
- Olson, D. (2003). Ο κόσμος πάνω στο χαρτί: οι εννοιακές και νοητικές επιπτώσεις της γραφής και της ανάγνωσης. Επιστημονική επιμέλεια Τ. Βαρνάβα-Σκούρα. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Siegler, R. DeLoache, J., & Eisenberg, N. (2014). *How children develop* (3rd Ed.) New York: Worth
- Smith, P. K. & Cowie, H. & Blades, M. (2011). *Understanding children's development*, 5th Ed. Wiley-Blackwell.
- Smith, P. K. & Hart, C. (2004). *Blackwell Handbook of Childhood Social Development*. London: Wiley-Blackwell.

Χρήσιμες ιστοσελίδες

- www.esdp.info/ (European Society for Developmental Psychology)
- www.bps.org.uk (British Psychological Society)
- www.nas.org.uk (National Autistic Society)
- www.srcd.org (Society for Research in Child Development)
- www.aera.net (American Educational Research Association)
- www.earli.org (European Association for Research on Learning and Instruction)
- www.ispaweb.ogr (International School)

Τίτλος του μαθήματος: **Συμβουλευτική Ψυχολογία: Θεωρία και Πράξη ΕΨ02**

Όνομα υπεύθυνης: Φιλία Ίσαρη

Τίτλος και θέση διδάσκουσας: Επίκουρη Καθηγήτρια Συμβουλευτικής Ψυχολογίας

E-mail και Τηλέφωνο: issariph@psych.uoa.gr, 210 7277388

Στόχοι και περιεχόμενο του μαθήματος

Στόχος του μαθήματος είναι να φέρει σε επαφή τους μεταπτυχιακούς φοιτητές με τις βασικότερες προσεγγίσεις της Συμβουλευτικής Ψυχολογίας, τα ιστορικά και φιλοσοφικά θεμέλια της Συμβουλευτικής, τις κύριες έννοιες, πρακτικές και τεχνικές που συνδέονται με την συμβουλευτική πράξη. Κάθε συμβουλευτική προσέγγιση εξετάζεται μέσα στο κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο της και συζητούνται οι εφαρμογές της σε πολιτισμικά διαφορετικούς πολιτισμούς (λ.χ. μετανάστες, πρόσφυγες), άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και αναπηρίες, και σε ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης. Καθώς οι θεωρίες και πρακτικές της Συμβουλευτικής Ψυχολογίας δεν συνιστούν αναμφισβήτητες αλήθειες αλλά βασικά εργαλεία κατανόησης, ενθαρρύνεται ο κριτικός διάλογος όσον αφορά στις θεωρητικές θέσεις και πρακτικές των διαφόρων κατευθύνσεων της Συμβουλευτικής.

Αναλυτικότερα περιλαμβάνονται οι εξής θεματικές ενότητες. Εισαγωγή στη Συμβουλευτική Ψυχολογία και στην Συμβουλευτική. Κριτική παρουσίαση των βασικών προσεγγίσεων στη Συμβουλευτική Ψυχολογία. Η Προσωποκεντρική Προσέγγιση. Η Αντλεριανή Προσέγγιση. Η Υπαρξιακή Προσέγγιση. Η πολυπολιτισμικότητα και η κοινωνική δικαιοσύνη στο πλαίσιο της Συμβουλευτικής. Η Φεμινιστική προσέγγιση. Η Συμβουλευτική σε ζητήματα που αφορούν την Εκπαίδευση και την Ειδική Αγωγή ειδικότερα (συμβουλευτικός ρόλος του εκπαιδευτικού γενικής και ειδικής αγωγής). Η τάση προς τη σύνθεση των προσεγγίσεων της Συμβουλευτικής/θεραπείας.

Στο πλαίσιο του μαθήματος θα διεξαχθεί *Εργαστήριο Συμβουλευτικής* με σκοπό την εξοικείωση των μφ με την φύση και λειτουργία της συμβουλευτικής σχέσης, τα στάδια και τις βασικές τεχνικές της συμβουλευτικής διαδικασίας καθώς και τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι σύμβουλοι στην αρχή της επαγγελματικής τους πορείας. Περιλαμβάνονται οι εξής θεματικές ενότητες: Ορισμός και δημιουργία της συμβουλευτικής/θεραπευτικής σχέσης. Ηθικές αρχές, αξίες και δεοντολογία στην πρακτική της Συμβουλευτικής Ψυχολογίας και της Συμβουλευτικής. Προσωπικά γνωρίσματα, αξίες και συμπεριφορές του αποτελεσματικού συμβούλου. Η ενσώματη διάσταση της συμβουλευτικής διαδικασίας. Η σημασία της αναστοχαστικότητας, της προσωπικής ανάπτυξης και της εποπτείας στη Συμβουλευτική. Ανάπτυξη κατάλληλων δεξιοτήτων και πρακτικών Συμβουλευτικής σε ζητήματα που αφορούν την Εκπαίδευση και την Ειδική Αγωγή ειδικότερα, καθώς και την προαγωγή της ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων.

Μέσα προσέγγισης

Κατά τη διάρκεια του μαθήματος και στο πλαίσιο του εργαστηρίου θα λαμβάνουν χώρα βιωματικές ασκήσεις και παιχνίδια ρόλων (role plays). Επίσης θα προβάλλονται (DVD), και

θα αναλύονται πρότυπα συνεδριών στο πλαίσιο διαφορετικών θεραπευτικών προσεγγίσεων καθώς και συμβουλευτικής με άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Το μάθημα περιλαμβάνει επίσης δύο σεμινάρια που διδάσκονται από τον Prof. Del Loewenthal, Professor of Psychotherapy and Counselling, Director of the Research Centre for therapeutic Education, University of Roehampton,

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση των φοιτητών θα βασιστεί στην συνεκτίμηση της προετοιμασίας και της ουσιαστικής συμμετοχής στο μάθημα και στις βιωματικές ασκήσεις του εργαστηρίου, της εργασίας ανάλυσης, κρίσης, σχολιασμού και αναστοχασμού, της συμμετοχής στην ομαδική προφορική παρουσίαση θεωρητικής κατεύθυνσης και στην δημιουργία σύντομου βίντεο συμβουλευτικής συνεδρίας.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- American Psychological Association (1994). *What is a Counseling Psychologist?* Washington, D.C. Author.
- Brown, S. D. & Lent, R. W. (Eds). (2000). *Handbook of counseling psychology (3rd ed.)*. New York: Wiley.
- Γεωργίου, Σ. Ν. (2003). *Εκπαιδευόντας ψυχολόγους στη Συμβουλευτική*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Cooper, M., & McLeod, J. (2010). *Pluralistic Counselling and Psychotherapy*. Sage
- Corey, G. (2000). *Theory and practice of counseling and psychotherapy (6th ed.)*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Corsini, R. J., & Wedding, D. (Eds.) (2008). *Current psychotherapies (8th ed.)*. Itasca, IL: Peacock.
- Gelso, C. & Fretz, B. (1992). *Counseling psychology*. FortWorth, TX: Hartcourt Brace Jovanovich.
- Hill, C. E., & O'Brien, K. M. (2004). *Helping skills: Facilitating exploration, insight, and action (2nd ed.)*. Washington, D. C.: American Psychological Association.
- Issari, P. (2006). Valuing diversity in schools: Learning from multicultural counseling for teachers in the Greek educational system. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 28 (1), 71-78
- Ίσαρη, Φ. (2006). Ο Εαυτός ως αφηγηματική διαδικασία, ως σχέση και ως διαλογικότητα. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ. Έκδ.), *Κοινωνικο-ιστορικές και Πολιτισμικές Προσεγγίσεις στην Ψυχολογία, την Εκπαίδευση και την Τέχνη* (268-280). Αθήνα: Ατραπός.
- Issari, P. (2006). Valuing diversity in the schools: Learning from multicultural counseling in the Greek educational setting. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 28 (1), 71-78.
- Ίσαρη, Φ. (2007). Η ανάπτυξη της Ψυχικής Ανθεκτικότητας: Μια εναλλακτική προσέγγιση στα πλαίσια της εκπαίδευσης και των μαθησιακών δυσκολιών. Στο Μ. Τζουριάδου, Μ. Κοντοπούλου, Γ. Μπάρμπας, Μ. Μπιρμπίλη, & Ελ. Τουτουτζή (Επιμ. Έκδ.), *Πρακτικά του Πανευρωπαϊκού Συνεδρίου: Η Ευρωπαϊκή Διάσταση της Ειδικής Αγωγής* (276-283). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

- Ίσαρη, Φ. (2007). Ο Ηθικός Προσανατολισμός στο λόγο της Αντιγόνης. Στο Μ. Α. Πουρκός (Επιμ. Έκδ.), *Λογοτεχνία-Διαλογικότητα-Ψυχολογία: Κριτικές Προσεγγίσεις* (264-275). Αθήνα: Ατραπός.
- Issari, P. (2009). Coping with stress in childhood: An exploration study of immigrant children and children of immigrants in Greece. In R. Roth & A. L. Communian (Eds.), *Peace, Hope and Well-Being across the Cultures* (pp. 113-120). San Diego: Verlag.
- Ίσαρη, Φ., & Πρίντζη, Α. (2011). Ο 'νταής' στο σχολείο: Αφηγηματικές αναπαραστάσεις μαθητών για την εκφοβιστική συμπεριφορά. *Σύγχρονη Κοινωνία, Εκπαίδευση και Ψυχική Υγεία*, 4, 55-77.
13. Ίσαρη, Φ. (2011). Εκφοβισμός και θυματοποίηση στα σχολεία: Η άσκηση βίας από μαθητές προς μαθητές. *Επιστήμες Αγωγής (1)*, 201-211.
- Issari, P. (2011). Greek American ethnic identity, cultural experience and the 'embodied language' of dance: Implications for counseling. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 33(4), 25
- Ίσαρη, Β. & Λαμπρίδου, Β. (υπό έκδοση). Συμβουλευτική με άτομα Ελληνο-Ποντιακής καταγωγής. Στο P. B. Pedersen, W. J. Lonner, J. G. Draguns, J. E. Trimble & M. R. Scharron-del Rio. *Counseling across Cultures (7th ed.)* (Φ. Ίσαρη επιστημονική επιμέλεια έκδοσης). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
- Ivey, A. E., Gluckstern, M., & Ivey, B. (2009). (6th edition) *Συμβουλευτική Μέθοδος Πρακτικής Προσέγγισης*. Μετάφραση-επιμέλεια Μ. Μαλικιώση-Λοίζου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Lobrot, M. (1999). *Αντι-Φρόντ*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Loewenthal, D. (1015) (Ed.), *Critical psychology, psychoanalysis and counselling: Implications for practice*. Palgrave Macmillan
- Μαλικιώση-Λοίζου, Μ. (2013). *Συμβουλευτική ψυχολογία*. Αθήνα: Πεδίο
- Μαλικιώση-Λοίζου, Μ. (2001). *Η Συμβουλευτική ψυχολογία στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπρούζος, Α. (2004). *Προσωποκεντρική συμβουλευτική: Θεωρία, έρευνα και εφαρμογές*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- McLeod, J. (2003). *Εισαγωγή στη Συμβουλευτική*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Pedersen, P., Lonner, W., Draguns, J. G., Trimble, J. & Scharron-del Rio, M.R (υπό έκδοση). *Counseling across cultures (7th edition)* (Φ. Ίσαρη επιστημονική επιμ.) Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
- Πολυχρονοπούλου - Ζαχαρόγεωργα, Στ. (1995) *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Rogers, C. R. (2006). Το γίνεσθαι του προσώπου (Αγγλικός τίτλος: On becoming a person, 1961). Αθήνα: Ερευνητές.
- Rogers, C. R. (2006). Ένας τρόπος να υπάρχουμε. (Αγγλικός τίτλος: A way of being, 1980). Αθήνα: Ερευνητές.
- Seeley, K. (2000). *Cultural Psychotherapy: Working with culture in the clinical encounter*. New York: Rowman & Littlefield (Jason Aronson).
- Σταλίκας, Α. (2005). *Θεραπευτικές παρεμβάσεις*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Σταλίκας, Α., & Χαμόδρακα, Μ. (2004). *Η Ενσυναίσθηση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Συριοπούλου-Δελλή, Χ.Κ. (2005). *Η συμβουλευτική Ψυχολογία στην ειδική αγωγή*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Τίτλος του μαθήματος: **Ψυχοπαθολογία και αναπτυξιακές διαταραχές ΕΨ03**

Υπεύθυνοι μαθήματος: Αγγελική Γενά & Δρ Ιωάννα Γιαννοπούλου

Τίτλος και θέση διδασκουσών: Καθηγήτρια Ειδικής Αγωγής, ΦΠΨ, Φιλοσοφική Σχολή E-mail: agena@ppp.uoa.gr & agena@otenet.gr 697 88 77 040

Δ/ντρια ΕΣΥ Παιδοψυχίατρος, Κ.Ψ.Υ. Περιστερίου

E-mail και Τηλέφωνο: igioannag@gmail.com, 697 33 85 271

Στόχοι περιεχόμενο του μαθήματος:

Εισαγωγή σε καίρια θέματα που άπτονται της ψυχοπαθολογίας και ειδικότερα της ψυχοπαθολογίας παιδιών και εφήβων, όπως η αξιολόγηση, η διάγνωση και η θεραπευτική αντιμετώπιση. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στα σύγχρονα διαγνωστικά κριτήρια και στη σημασία τους για την έρευνα και για τη θεραπεία στον τομέα της ψυχοπαθολογίας παιδιών και εφήβων. Επιπλέον, θα εξεταστούν οι σημαντικότερες από τις διαταραχές που εμπίπτουν στη διαγνωστική κατηγορία των διαταραχών που εμφανίζονται κατά την περίοδο της ανάπτυξης, με έμφαση, όχι μόνο στο διαγνωστικό σκέλος, αλλά και στο σκέλος της αντιμετώπισής τους, τόσο σε θεραπευτικούς φορείς, όσο και στο σχολικό περιβάλλον. Τα θέματα της κοινωνικής και σχολικής ένταξης των παιδιών με ψυχοπαθολογία θα αντιμετωπιστούν υπό το πρίσμα της σημασίας της εκπαιδευτικής πολιτικής της ένταξης και των ίσων ευκαιριών για παιδιά με άτυπη ανάπτυξη. Τέλος θα εξεταστούν θέματα που άπτονται της οικογένειας των παιδιών με ψυχοπαθολογία υπό το πρίσμα της Γενικής Θεωρίας Συστημάτων και ειδικότερα της Συστημικής Θεραπείας Οικογένειας.

Μέσα προσέγγισης

Power point, video και γενικότερα νέες τεχνολογίες θα αξιοποιηθούν, προκειμένου για μια σφαιρική και παραστατική εισαγωγή σε θέματα που άπτονται της ψυχοπαθολογίας του παιδιού και του έφηβου.

Αξιολόγηση

Σε έξι από τις θεματικές ενότητες θα υπάρξει σύντομη προφορική παρουσίαση εκ μέρους των φοιτητών με τη χρήση power point. Οι παρουσιάσεις θα γίνονται στο πλαίσιο συνεργασίας 5μελών ομάδων.

Γραπτή εργασία στο θέμα που θα παρουσιάσει η κάθε ομάδα, βασισμένη σε πολύ σύγχρονη βιβλιογραφία. Η έκταση της εργασίας θα είναι περίπου 8 σελίδες.

Γραπτή εξέταση με ερωτήματα πολλαπλής επιλογής, σωστό/λάθος και σύντομες απαντήσεις.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition (DSM-5)*. ISBN 0-89042-5558.

Mash E. & Barkley R. (Eds.) (2014). *Child Psychopathology*. London..The Guilford Press.

http://www.amazon.com/Child-Adolescent-Psychopathology-Casebook-Edition/dp/1452242321/ref=pd_sim_14_1?ie=UTF8&refRID=137ARRXYM2PVTRQ3JPWX

http://www.amazon.com/Evidence-Based-Psychotherapies-Children-Adolescents-Edition/dp/1593859740/ref=pd_sim_14_5?ie=UTF8&refRID=137ARRXYM2PVTRQ3JPWX

Ανάλογα με τις θεματικές που θα καλυφθούν ανά ενότητα, θα δοθεί πρόσθετη βιβλιογραφία στους φοιτητές, κυρίως πολύ πρόσφατα άρθρα δημοσιευμένα σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά.

Τίτλος μαθήματος: Προαγωγή ψυχικής υγείας και Πολυπολιτισμικότητα ΕΨ 21

Όνομα Υπεύθυνος/η: Αντωνία Παπαστυλιανού

Τίτλος και θέση: Καθηγήτρια Κοινωνικής Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Ψυχολογίας, Ε.Κ.Π.Α.

E-mail και Τηλέφωνο: adrapast@ppp.uoa.gr, 210-7277720

Στόχοι και περιεχόμενο του μαθήματος

Το μάθημα έχει στόχο να ευαισθητοποιήσει τους φοιτητές στα θέματα προαγωγής ψυχικής υγείας παιδιών, εφήβων και των οικογενειών τους καθώς και σε θέματα πολυπολιτισμικότητας τόσο στο χώρο του σχολείου όσο και στην ευρύτερη κοινότητα. Οι συνθήκες κοινωνικο-οικονομικής κρίσης, αντίξοων συνθηκών και διαφορετικότητας που βιώνονται στους χώρους εκπαίδευσης και δράσης των πιο πάνω ομάδων ενδιαφέροντος αποτελούν το πλαίσιο εξέτασης, προσέγγισης και αποτελεσματικής παρέμβασης ψυχολόγων και εκπαιδευτικών και ως εκ τούτου οι φοιτητές εισάγονται σε θέματα ψυχικής υγείας και ενδυνάμωσης παιδιών και εφήβων με έμφαση στα μοντέλα ανάπτυξης της ψυχικής ανθεκτικότητας αναφορικά με: την κακοποίηση και παραμέληση παιδιών και εξοικείωση με το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο, την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης στο χώρο του σχολείου, την εξάρτηση και εκμετάλλευση από το διαδίκτυο, την πρόληψη και αντιμετώπιση κοινωνικών διακρίσεων αναφορικά με την παχυσαρκία ή άλλα σωματικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά, την αντιμετώπιση και διαχείριση σε ζητήματα όπως η απώλεια και ο θάνατος στη ζωή των παιδιών και των εφήβων, τη στήριξη της σχολικής κοινότητας μετά την απώλεια μέλους της και τη διαχείριση κρίσεων και διαχρονική στήριξη μετά από ένα καταστροφικό γεγονός. Περαιτέρω εξετάζονται υπό την οπτική της πολυπολιτισμικότητας και των αρχών της, τα προβλήματα που δημιουργούνται από τις πληθυσμιακές μετακινήσεις (ο ψυχολογικός κλονισμός, ζητήματα κοινωνικού αποκλεισμού κ.λπ.), και αναλύονται οι τρόποι αντιμετώπισης των ζητημάτων που προκύπτουν από τη μετανάστευση / προσφυγιά τόσο για τους μετανάστες και πρόσφυγες όσο και για τους ντόπιους πληθυσμούς. Γίνεται αναφορά στην πολυπολιτισμική επάρκεια του συμβούλου και ψυχολόγου, στα προβλήματα προσαρμογής στο σχολείο (επιπολιτισμός, ψυχοκοινωνική προσαρμογή) και σε προγράμματα παρέμβασης με στόχο την επιτυχή σύνδεση των παιδιών μεταναστών / προσφύγων με την φιλοξενούσα κοινότητα. Περαιτέρω θίγονται τα σχετικά με την συγκεκριμένη προσέγγιση ζητήματα Δεοντολογίας, Κοινωνικής Δικαιοσύνης και Κοινωνικής Συνηγορίας.

Αξιολόγηση

Το μάθημα αξιολογείται α. με ομαδική προφορική παρουσίαση (4/10) και β. με ατομική γραπτή εργασία (6/10) που παραδίδεται στο τέλος του εξαμήνου.

Μέσα προσέγγισης

Διαλέξεις, διαφάνειες, βίντεο, βιωματικές ασκήσεις.

Αξιολόγηση

Το μάθημα αξιολογείται συνυπολογίζοντας μία προφορική παρουσίαση (4/10) στον κορμό του μαθήματος, σε θέμα που θα δοθεί κατά τις πρώτες συναντήσεις και σε μία γραπτή εργασία που παραδίδεται στο τέλος του εξαμήνου (6/10).

Οι επισκέπτες-διδάσκοντες σε εξειδικευμένα θέματα θα συνεργάζονται για μία κοινή αξιολόγηση είτε με τη μορφή γραπτής εξέτασης είτε με τη μορφή μίας –κατά την επιλογή των μ.φ.- επιπλέον εργασίας) (αντιστοιχεί στο 6/10). Ο τελικός βαθμός αποτελεί το μέσο όρο όλων των υποβληθεισών εργασιών.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Bhugra, D. (2004). Migration and mental health. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 109, 243-258.
Brock, S.E., Sandoval, J., & Lewis, S., (2005). Διαχείριση κρίσεων στο σχολείο. Εγχειρίδιο για τη δημιουργία ομάδων διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο. Επιστ. Επιμ. Χ. Γ. Χατζηχρήστου. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Γιαννοπούλου, Ι. & Δουζένης, Α. & Λύκουρας, Λ. (2010). *Ψυχιατροδικαστική Παιδιών και Εφήβων*. Αθήνα. Π.Χ.Πασχαλίδης. Ιατρική Βιβλιοθήκη.

Γιωτάκος, Μ. Τσιλιάκου και Α.Τσίτσικα (2011). *Κακοποίηση Παιδιού και Εφήβου: Ανίχνευση, Αντιμετώπιση και Πρόληψη* (σελ. 431-444). Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Γιωτάκος, Ο. & Τσιλιάκου, Μ. (2008). *Ο κύκλος της κακοποίησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Αρχιπέλαγος.

Θεμελή, Ό. (2014). *Τα παιδιά καταθέτει. Η δικανική εξέταση ανηλίκων μαρτύρων, θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

Θεμελή, Ό. (2011). Τεχνικές δικανικών συνεντεύξεων με κακοποιημένα παιδιά και ανήλικους μάρτυρες. Στο, Ο. Γιωτάκος, Μ. Τσιλιάκου και Α.Τσίτσικα (επιμ.), *Κακοποίηση Παιδιού και Εφήβου: Ανίχνευση, Αντιμετώπιση και Πρόληψη* (σελ. 431-444). Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Grotsky, L. Camerer, C., & Damiano, L. (2000). *Group Work with Sexually Abused Children: A Practitioners' Guide*. CA: Sage Publications.

Henderson, N., & Milstein, M. (2008). *Σχολεία που προάγουν την ψυχική ανθεκτικότητα: Πώς μπορεί να γίνει πραγματικότητα για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς*. (Επιστ. επιμ. ελληνικής έκδοσης: Χ. Χατζηχρήστου. Μετάφραση: Β. Βασσαρά). Αθήνα: Τυπωθήτω.

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (2015). *Πρωτόκολλο Διερεύνησης, Διάγνωσης και Διαχείρισης Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιών*. Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Αθήνα (ISBN 978-960-9766-08-1).

Κουμούλα, Α. & Σταφυλά., Θ. (2013). *Κακοποίηση: Όταν τα παιδικά όνειρα γίνονται εφιάλτες*. Αθήνα: Έκδοση του Τμήματος Ψυχιατρικής Παιδιών και Εφήβων του Σισμανογλείου Γενικού Νοσοκομείου Αττικής.

Krause, I.-B. (1998). *Therapy across culture*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE publications.

Ματσόπουλος, Α. (Επιμ.) (2011). *Από την ευαλωτότητα στην ψυχική ανθεκτικότητα: Εφαρμογές στο σχολικό πλαίσιο και στην οικογένεια*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (2006). *Πρόληψη Παιδικής Κακοποίησης: οδηγός δράσης και τεκμηρίωσης*. Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

- Pack-Brown, P.S., & Williams, B.C. (2003). *Ethics in a Multicultural Context*, London: Sage.
- Papadatou, D. (2009). *In the face of death: Professionals who care for the dying and the bereaved*. New York: Springer
- Παπαδάτου, Δ. & Καμπέρη Ε. (2013). Απώλειες Ζωής - Γέφυρες Στήριξης: Κατευθύνσεις για τη στήριξη των μαθητών που θρηνούν Πρακτική και Τεκμήρια από την Πρακτική. Αθήνα: Εκδόσεις ΚΨΜ.
- Παπαστυλιανού, Α. (2012). Ψυχολογικές διεργασίες προσαρμογής στην οικογένεια μεταναστών – παλιννοστούντων στην Ελλάδα: Συστημικό πλαίσιο παρέμβασης. Στο, Α. Παπαστυλιανού (Επιμ.) *Διαπολιτισμικές Διαδρομές*. Αθήνα: Gutenberg.
- Papastylianou, A. (2013). Relating on the internet, personality traits and depression. Research and implications. *European Journal of Counselling Psychology (special Issue)*. Vol 2(1) 1-99. DOI 10.5964/ejcop.v2i1.6
- Pedersen, P. (1995). *A handbook for developing multicultural awareness*. Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Schaefer, R. (2012). *Racial and Ethnic Groups*. Boston: Pearson.
- Schwarzbaum, S.E. & Thomas, A. J. (2008). *Dimensions of Multicultural Counseling*. L.A. Sage.
- Smith A. (2010). Multicultural Therapies. In J. Prochaska, J. Norcross (eds.). *Systems of Psychotherapy* (7th edition). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Sewell, H. (2009). *Working with ethnicity, Race and Culture in Mental Health*. A handbook for practitioners.
- Sue, D. & Sue, D. (2008). *Counseling the culturally different* (3rd ed.), New York: Wiley.

Προτεινόμενα Επιστημονικά Περιοδικά

Journal of Multicultural Counseling and Development
Cultural Diversity and Mental Health

Τίτλος μαθήματος: **Ειδική Αγωγή ΕΨ 20**

Όνοματα υπευθύνων: Αγγελική Γενά¹ και Φαίη Αντωνίου²

Τίτλοι και θέση διδασκουσών:

¹Καθηγήτρια Ειδικής Αγωγής, Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Παιδαγωγικής, ΕΚΠΑ, e-mail & τηλέφωνα: agena@ppp.uoa.gr, 210-7277926.

²Επίκουρη Καθηγήτρια Παιδαγωγικής των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Παιδαγωγικής, ΕΚΠΑ, fayeantoniou@ppp.uoa.gr, 210-7277455

Στόχοι και περιεχόμενο μαθήματος

Το μάθημα αυτό ανήκει στα μαθήματα χειμερινού εξαμήνου του πρώτου έτους σπουδών του ΠΜΣ και στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών σε σύγχρονα ζητήματα Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα και Διεθνώς, στη μελέτη θεμάτων που σχετίζονται με τις βασικές έννοιες και αρχές στην Ειδική Αγωγή, αλλά και με ειδικά θέματα που αφορούν σε άτομα με Αναπηρία και/ή Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες. Το περιεχόμενο των μαθημάτων περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενότητες: 1. Εισαγωγικές έννοιες στην Ειδική Αγωγή, Βασικές Αρχές και Νέες Τάσεις, 2. Ειδική Αγωγή: Ελληνική και Διεθνής Πραγματικότητα, 3. Βασικές τεχνικές εκπαίδευσης και θεραπείας παιδιών με αναπτυξιακές διαταραχές, 4. Τεχνικές για την πρόσκτηση προχωρημένων δεξιοτήτων σε παιδιά με Αναπτυξιακές Διαταραχές, 5. Κοινωνική ένταξη ατόμων με Αναπηρία ή/και Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες, 6. Συνεκπαίδευση ατόμων με Αναπηρία ή/και Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες, 7. Οικογένεια και Παιδί με Αναπηρία, 8. Μαθησιακές, Συναισθηματικές και Κοινωνικές Ανάγκες των παιδιών με Αναπηρία ή/και Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες, 9. Στοχοθέτηση και Εξατομικευμένα Προγράμματα Διδασκαλίας, 10. Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες, 11. Αισθητηριακές Διαταραχές – Κώφωση, 12. Αισθητηριακές Διαταραχές – Τύφλωση, 13. Εγκεφαλική Παράλυση

Μέσα προσέγγισης

Διαλέξεις, powerpoint

Αξιολόγηση

Το μάθημα αξιολογείται με προφορική παρουσίαση (2/10) και με γραπτές εξετάσεις (8/10).

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Γενά, Α. (2017). Αξιολόγηση, διάγνωση, εκπαίδευση, θεραπευτικές παρεμβάσεις, και ένταξη παιδιών με νευροαναπτυξιακές διαταραχές με έμφαση στη ΔΑΦ. Αθήνα: Gutenberg.

Heward, W. L. (2011). Παιδιά με ειδικές ανάγκες: Μία εισαγωγή στην Ειδική Εκπαίδευση. Αθήνα: Τόπος.

Παντελιάδου, Σ. & Αντωνίου, Φ. (Επιμ.) (2007). Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες. Θεσ/νική: Γράφημα (http://www.edc.uoc.gr/~ptde/ptde/anounc/b_tomeas/diat/LD_Panteliadou_C.pdf)

Παντελιάδου, Σ. & Μπότσας, Γ. (Επιμ.) (2007). Μαθησιακές Δυσκολίες: Βασικές Έννοιες & Χαρακτηριστικά. Θεσ/νική: Γράφημα

(http://www.edc.uoc.gr/~ptde/ptde/anounc/b_tomeas/diat/LD_Panteliadou_A.pdf)

Τίτλος μαθήματος: Γλωσσικές διαταραχές και Μαθησιακές δυσκολίες ΕΨ06

Ονόματα υπευθύνων: Ασημίνα Ράλλη¹ και Φωτεινή Πολυχρόνη²

Τίτλοι και θέση διδασκουσών: ¹Επίκουρη Καθηγήτρια Εξειδικευτικής Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

E-mail & τηλέφωνα: asralli@psych.uoa.gr, 210-7277945

²Επίκουρη Καθηγήτρια Μαθησιακών Δυσκολιών, Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ, E-mail & τηλέφωνα: fpolychr@psych.uoa.gr, 210-7277921

Στόχοι και περιεχόμενο μαθήματος

Το μάθημα αυτό ανήκει στα υποχρεωτικά μαθήματα του πρώτου έτους σπουδών του ΠΜΣ και στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών σε σύγχρονα ζητήματα των γλωσσικών διαταραχών και των μαθησιακών δυσκολιών, στη μελέτη θεμάτων που σχετίζονται με την οριοθέτηση, ταξινόμηση, αξιολόγηση, διάγνωση και παρέμβαση των γλωσσικών και μαθησιακών δυσκολιών των παιδιών και των εφήβων και στην ανάπτυξη της ικανότητας για κριτική ανασκόπηση και παρουσίαση σύγχρονων ερευνών σχετικών με τις γλωσσικές και μαθησιακές δυσκολίες. Το περιεχόμενο των μαθημάτων περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενότητες: I. Εννοιολογικοί προσδιορισμοί, ταξινόμηση, αιτιολογικά μοντέλα, οριοθέτηση των γλωσσικών διαταραχών - Εντοπισμός και αξιολόγηση των γλωσσικών δεξιοτήτων - Η σχέση των γλωσσικών διαταραχών με τις μαθησιακές δυσκολίες II. Σύγχρονα θεωρητικά μοντέλα για τις μαθησιακές δυσκολίες - Γνωστικά, μαθησιακά και ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά των μαθησιακών δυσκολιών.- Μεθοδολογία και εργαλεία αξιολόγησης των μαθησιακών δυσκολιών.

Μέσα προσέγγισης

Διαλέξεις, powerpoint, video.

Αξιολόγηση

Το μάθημα αξιολογείται με προφορική παρουσίαση (3/10) και με γραπτή εργασία (7/10).

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Bishop, D.V.M. (2014). Ten questions about terminology for children with unexplained language problems. *International Journal of Language and Communication disorders*, 49 (4), 381- 415.

Bishop, D.V.M. & Snowling, M.J. (2004). Developmental dyslexia and specific language impairment: Same or different? *Psychological Bulletin*, 130, 858-888.

British Dyslexia Association (2005). *Dyslexia-Friendly Schools and Classes*. Reading: BDA.

Cowan R., Donlan, C., Newton, E., J., & Lloyd, D. (2005). Number skills and knowledge in children with specific language impairment. *Journal of Educational Psychology*, 97, 4, 732-744.

Dockrell J. E., Lindsay, G. Connelly, V. (2009). The impact of specific language impairment on adolescents' written text. *Exceptional children*, 75,(4), 427-446.

- Dockrell, J. E. (2001). Assessing Language skills in preschool children. *Child Psychology and Psychiatry Review*, 6 (2).
- Donlan C., Cowan, R., Newton, E.J., & Lloyd, D. (2007). The role of language in mathematical development: Evidence from children with specific language impairments. *Cognition*, 103 (1), 23-33.
- Κωνσταντίνου, Μ. & Κοσμίδου, Μ. (Επιμ.) (2011). *Νευροψυχολογία των Μαθησιακών Δυσκολιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
- Leonard, L.B. (1998). *Children with Specific Language Impairment*. Cambridge: MIT Press.
- Lindsay, G. & Dockrell, J. (2000). The behavior and self-esteem of children with specific speech and language difficulties, *British Journal of Educational Psychology*, 70, 583-601.
- Μουζάκη, Α., & Πρωτόπαπας, Α. (Επιμ.) (2010). *Ορθογραφία: Μάθηση και Διαταραχές*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Μουζάκη, Α., Ράλλη, Α. Μ., Αντωνίου, Φ., Διαμαντή, Β., Παπαϊωάννου, Σ. (υπό δημοσίευση). Λογόμετρο: Εργαλείο Γλωσσικής αξιολόγησης για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. INTERLEARN.
- Norbury, C. F., Tomblin, J. B., & Bishop, D. V.M. (2008). *Κατανοώντας τις Αναπτυξιακές Γλωσσικές Διαταραχές: Από τη θεωρία στην πράξη*. Επιμέλεια: Ράλλη, Α.Μ. & Παληκαρά, Ο. (2013), Gutenberg.
- Palikara, O. Dockrell, J.E. & Lindsay, G. (2011). Patterns of change in the reading decoding and comprehension performance of adolescents with Specific Language Impairment. *Learning Disabilities: A Contemporary Journal*, 9(2), 89-105, 2011.
- Πολυχρόνη, Φ. (2011). *Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες*. Εκδόσεις: Πεδίο.
- Πολυχρόνη, Φ. (2012). Δεξιότητες μελέτης μαθητών με ή χωρίς αναγνωστικές δυσκολίες. Στο Χ. Χατζηχρήστου & Η. Μπεζεβέγκης (Επιμ.). *Θέματα ανάπτυξης και προσαρμογής στην οικογένεια και το σχολείο* (σελ. 205-231). Αθήνα: Πεδίο.
- Polychroni, F., Economou, A., Printezi, A., & Koutlidi, I. (2011). Verbal learning and semantic organisation of students with reading difficulties. *Learning Disabilities: A Contemporary Journal*, 9(2), 27-44.
- Ράλλη Α.Μ. (2011). Ειδικές δυσκολίες στην ομιλία και στη γλώσσα: Οριοθέτηση, Ταξινόμηση, Αξιολόγηση και Παρέμβαση. Στο Σ. Τάνταρος (Επιμ.) *Δυσκολίες Μάθησης* (σελ.93-119). Αθήνα: Πεδίο
- Ράλλη, Α. Μ., & Παληκαρά, Ο. (2013). Διερευνώντας τη σχέση μεταξύ της Ειδικής Γλωσσικής Διαταραχής και της Δυσλεξίας: θεωρητικές και κλινικές προεκτάσεις. Στο Ειδικό Τεύχος του Περιοδικού Ψυχολογία: Αναπτυξιακή γλωσσική διαταραχή στην παιδική και εφηβική ηλικία: Εκπαιδευτικές και Κλινικές Προεκτάσεις *Ψυχολογία*, 20(3), 358-380.
- Ralli, A.M. & Charalampaki, Aik. (2015). Language and Mathematical skills in children with SLI. *Journal of Psychology and Behavioral Science*, 3 (2), 148-160.
- Reily, S., Bishop, D.V.M., Tomblin, B. (2014). Terminological debate over language impairment: forward movement and sticking points. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 49 (4), 452-462.

Τίτλος μαθήματος: **Διεργασίες Ομάδας στο Σχολείο και στην Κοινότητα ΕΨ07**

Όνομα υπευθύνου/ου: Αντωνία Παπαστυλιανού

Τίτλος και θέση διδάσκουσας: Καθηγήτρια Κοινωνικής Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ., Τομέας Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

E-mail & Τηλέφωνο: adrapast@ppp.uoa.gr, 210-7277720

Στόχοι και Περιεχόμενο του μαθήματος

Το μάθημα έχει στόχο να φέρει τους φοιτητές σε επαφή με την ακαδημαϊκή γνώση και βιωματική εμπειρία για τη λειτουργία, τους στόχους και την έκβαση συμβουλευτικής/ ψυχοεκπαιδευτικής / ψυχοθεραπευτικής ομάδας σε άτομα που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική κοινότητα (μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς) καθώς και την έρευνα σχετικά με την αποτελεσματικότητά της. Επιμέρους θα εξεταστούν:

- Η λειτουργία συμβουλευτικής / ψυχοεκπαιδευτικής / ψυχοθεραπευτικής ομάδας στις διάφορες ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις. Τύποι ομαδικής συμβουλευτικής (ομάδες ψυχοεκπαίδευσης, ομάδες ψυχοθεραπευτικές, ομάδες απεξάρτησης κ.λπ). Σύσταση και λειτουργία ομάδας (επιλογή μελών, μέγεθος ομάδας, χρόνος και διάρκεια συναντήσεων κ.λπ). Ο συντονιστής/ψυχοθεραπευτής: η εκπαίδευση και προσωπική του ανάπτυξη, η θέση του στην ομάδα, ο πολιτισμικά επαρκής, θέματα εκπαίδευσης και προστασίας του. Τεχνικές συμβουλευτικής / ψυχοεκπαιδευτικής ομάδας. Η αφήγηση ως εργαλείο στην έρευνα για την ολοκλήρωση της θεραπείας. Θέματα δεοντολογίας στη συμβουλευτική ομάδας (εχεμύθεια, τεχνικές χρήση και κατάχρηση κ.λπ). Η ολοκλήρωση κλειστής ομάδας και ανοικτής ομάδας.
- Εφαρμογές της ομαδικής συμβουλευτικής σε ομάδες παιδιών /εφήβων με ειδικά θέματα: Η βιωματική προσέγγιση σε ομάδες παιδιών, ο ρόλος του κριτικού αναστοχασμού, αντιμετώπιση της επιθετικότητας στο σχολείο, βελτίωση αυτοεκτίμησης, διατροφικές διαταραχές, διαχείριση κρίσεων στο σχολείο. Εφαρμογές της ομαδικής συμβουλευτικής σε ομάδες μετεφήβων, εκπαιδευτικών, γονέων, εξαρτημένων νέων απόμων.

Μέσα προσέγγισης

Εποπτικό υλικό (power-point), video, συμμετοχή σε βιωματικές ασκήσεις.

Αξιολόγηση

Το μάθημα αξιολογείται συνυπολογίζοντας μία προφορική παρουσίαση (2/10) στον κορμό του μαθήματος, σε θέμα που θα δοθεί κατά τις πρώτες συναντήσεις και σε μία γραπτή εργασία που παραδίδεται στο τέλος του εξαμήνου (4/10).

Οι επισκέπτες-διδάσκοντες σε εξειδικευμένα θέματα θα συνεργάζονται για μία κοινή αξιολόγηση είτε με τη μορφή γραπτού είτε με τη μορφή μίας –κατά την επιλογή των μ.φ.-επιπλέον εργασίας) (4/10). Ο τελικός βαθμός αποτελεί το μέσο όρο όλων των υποβληθεισών εργασιών.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Corey, M. S., & Corey, G. (2002). *Groups. Process and Practice*. Pacific Grove, California: Brook / Cole Publishing Company.

- Feltham, C., & Horton, I. (2006). *The SAGE Handbook of Counselling and Psychotherapy*. London: Sage.
- Παπαστυλιανού, Α. (2006). Ομαδική ψυχοθεραπεία: Μετανεωτερικές εξελίξεις και το Συνθετικό- Συστημικό Μοντέλο, *Ψυχολογία*, 13 (1), 30-55.
- Stierlin, H. (2005). Εκδημοκρατίζοντας την ψυχοθεραπεία: προτάσεις και προκλήσεις. Στο Γ. Καλαρρύτες & Τ. Μπαφίτη (Επιμ.), *Σώμα υγιές σε νου υγιή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Agazarian, Y. M. (1997). *System-Centered Therapy for Groups*, Guilford Press.
- Bernard, H. S. & MacKenzie, K.R. (eds.) (1999). *Basics of Group Psychotherapy*, Guilford Press.
- Bieling, P.J., MacCabe, R.E., & Antony, M.M. (2006). *Cognitive-Behavioral Therapy in Groups* NY: Guilford Pub.
- Cramer-Azima, F. & Richmond, L.H. (ed), *Adolescent Group Psychotherapy* (monograph), American Group Psychotherapy Association
- Gazda, G.M. (1989). *Group Counseling: A Developmental Approach* (4th ed.) Boston: Allyn & Bacon.
- Malekoff, A. (2007). *Group Work with Adolescents, Principles and Practice. 2nd.edition*. N.Y.: Guilford Press
- Rose, S.R. (1998). *Group Work with Children and Adolescents: Prevention and Intervention in School and Community System*. London, Sage Pub.
- Rutan, S.J., Stone, N.W., & Shay J. (2007). *Psychodynamic Group Psychotherapy*, 4th Ed. N.Y.: Guilford Press.
- Spitz, H.I. & Spitz, S.T. (1999). *A Pragmatic Approach to Group Psychotherapy*. Philadelphia: Brunner/Mazel.
- Schechtman, Z. (2007). *Group counseling and Psychotherapy with children and adolescents*. London: Laurence Erlbaum Associates, Publishers.
- Πουλόπουλος, Χ. & Τσιμπουκλή, Α. (2016). *Δυναμική των Ομάδων και Αλλαγή στους Οργανισμούς*. Αθήνα : Εκδόσεις Τόπος
- Κοκκέβη, Α., Φωτίου, Α., Κίτσος, Γ. (2008). *Τρόπος ζωής και αντιλήψεις εφήβων μαθητών*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Capuzzi, D. (2008) *Youth at risk : a prevention resource for counselors, teachers, and parents*. Alexandria, American Counseling Association.
- Rohner, R. (2010). Perceived teacher acceptance, parental acceptance and the adjustment, achievement and behavior of school-going youths internationally. *Cross-Cultural Research*. 44, 211-221.
- Τριλίβα, Σ., & Αναγνωστοπούλου, Τ. (2008). Βιωματική μάθηση: ένας πρακτικός οδηγός για εκπαιδευτικούς και ψυχολόγους. Αθήνα: Εκδόσεις: Τόπος.
- Καλαντζή-Αζίζι, Α., & Καραδήμας, Ε.Χ. (2006). Ομαδικές Παρεμβάσεις Γνωσιακής – Συμπεριφοριστικής Κατεύθυνσης, *Ψυχολογία*, 13, (1), 1-17.
- Yalom, I.D. and Leszcz, M. (2005). *The Theory & Practice of Group Psychotherapy*, 5th ed. . N.Y.: Basic Books.
- Άρθρα από : International Journal of Group Psychotherapy

Τίτλος μαθήματος: **Αξιολόγηση Παιδιού και Εφήβου ΕΨ09**

Όνομα υπευθύνου: Φωτεινή Πολυχρόνη

Τίτλος και θέση διδάσκουσας: Επίκουρη Καθηγήτρια Μαθησιακών Δυσκολιών, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Τομέας Ψυχολογίας, Ε.Κ.Π.Α.

e-mail & τηλέφωνο: fpolychr@psych.uoa.gr, 210-7277921

Στόχοι και περιεχόμενο μαθήματος

Το μάθημα ανήκει στα υποχρεωτικά μαθήματα του πρώτου έτους. Στόχος του μαθήματος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με τις σύγχρονες προσεγγίσεις και τις επιμέρους διαστάσεις της ψυχολογικής αξιολόγησης παιδιών σχολικής και εφηβικής ηλικίας. Περιλαμβάνει διαλέξεις και σεμινάρια. Στο μάθημα παρουσιάζονται και συζητώνται διαφορετικές μέθοδοι και εργαλεία αξιολόγησης, σταθμισμένα και μη σταθμισμένα, τα οποία χορηγούνται από ψυχολόγους ή/και εκπαιδευτικούς. Εξειδικευμένα θέματα και σεμινάρια διδάσκονται από επισκέπτες καθηγητές. Περιλαμβάνονται οι εξής θεματικές ενότητες: Παραδοσιακές και σύγχρονες προσεγγίσεις για την αξιολόγηση. Τυπική και άτυπη αξιολόγηση. Αξιολόγηση νοημοσύνης και γνωστικών λειτουργιών. Αξιολόγηση σχολικής ετοιμότητας. Αξιολόγηση ψυχοκοινωνικής προσαρμογής. Αξιολόγηση της ΔΕΠΥ και των προβλημάτων συμπεριφοράς. Αξιολόγηση συναισθηματικών διαταραχών (άγχος, κατάθλιψη). Προβλητικές δοκιμασίες. Αξιολόγηση μέσω του αναλυτικού προγράμματος. Δεοντολογία αξιολόγησης. Κλινική/συμπεριφορική συνέντευξη. Συγγραφή ψυχολογικής έκθεσης.

Μέσα προσέγγισης

Διαλέξεις, powerpoint, video.

Αξιολόγηση

Το μάθημα αξιολογείται με γραπτή εργασία.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Anastasi, A. & Urbina, S. (1997) *Psychological testing (7th edition)*. USA: Prentice Hall.

American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (5th edition)*. American Psychiatric Association.

Αγαλιώτης, Α. (2012). *Εκπαιδευτική Αξιολόγηση παιδιών με δυσκολίες μάθησης και προσαρμογής: Το Αξιολογικό Σύστημα των Μαθησιακών Αναγκών*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Best, J.R., & Miller, P.H. (2010). A developmental perspective on executive function child development. *Child Development*, 81 (6), 1641–1660.

Κουλάκογλου, Κ. (2013). *Ψυχομετρία και ψυχολογική αξιολόγηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Μήλιου, Κ. (2013). *Οι προβλητικές δοκιμασίες θεματικής αντίληψης ενηλίκων και παιδιών*. (Επιμ. Τζινιέρη-Κοκκώση, Μ. Τυπάλδου). Αθήνα: Εκδόσεις Βήτα.

Μόττη, Ε. (1999). *Αξιολόγηση της νοημοσύνης παιδιών σχολικής ηλικίας και εφήβων*. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Ράλλη, Α. Μ. & Μαριδάκη-Κασσωτάκη Αικ. (2012). *Κλίμακα Αξιολόγησης Δεξιοτήτων παιδιών προσχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Διάδραση.

- Resing, W., Figg, J. (2006) (Eds.). Intervention-based psychological assessment: New approaches and perspectives. *Educational and Child Psychology*, 23, 3.
- Siegel, L. S. (1989). IQ is irrelevant to the definition of learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 22, 484–486.
- Σταλίκας, Α., Τριλίβα, Σ. & Ρούσση, Π. (2013). *Τα ψυχομετρικά εργαλεία στην Ελλάδα*. Αθήνα: Πεδίο.
- Χατζηγηρήστου, Χ., Πολυχρόνη, Φ., Μυλωνάς, Κ. & Μπεζεβέγκης, Η. (2011). Διερεύνηση εξελικτικών χαρακτηριστικών σχολικής και ψυχοκοινωνικής προσαρμογής παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας με βάση το σταθμισμένο Τεστ Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής, *Ψυχολογία*, 18(4), 503-524.

Τίτλος του μαθήματος: **Μεθοδολογία Ποιοτικής Έρευνας ΕΨ10**

Όνομα υπεύθυνης/ου: Φιλία Ίσαρη

Τίτλος και θέση διδάσκουσας: Επίκουρη Καθηγήτρια Συμβουλευτικής Ψυχολογίας

E-mail και Τηλέφωνο: issariph@psych.uoa.gr, 210 7277388

Στόχοι και περιεχόμενο μαθήματος

Στόχος του σεμιναρίου είναι η κατανόηση της ποιοτικής μεθοδολογίας για το χώρο της ψυχολογίας και της ψυχικής υγείας και η εξοικείωση των μεταπτυχιακών φοιτητών με τις εφαρμογές της στο πλαίσιο της Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας σε παιδιά και εφήβους. Πιο συγκεκριμένα, το μάθημα στοχεύει να φέρει τους ΜΦ σε επαφή με τις οντολογικές, επιστημολογικές και θεωρητικές παραδοχές της ποιοτικής μεθοδολογίας καθώς και με ποικίλες ποιοτικές προσεγγίσεις (φαινομενολογικές, ερμηνευτικές, εθνογραφικές, αφηγηματικές, κονστρουκτιβιστικές, κοινωνικο-πολιτισμικές). Θα παρουσιαστούν οι μέθοδοι παραγωγής ποιοτικών δεδομένων (συνέντευξη, ομάδες εστίασης, παρατήρηση, συλλογή γραπτών τεκμηρίων και οπτικού υλικού) και οι τρόποι επεξεργασίας και ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων. Θα συζητηθούν, επίσης, κριτήρια ποιότητας της ποιοτικής έρευνας (αξιοπιστία και εγκυρότητα), ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας της ερευνητικής σχέσης, θέματα που συνδέονται με την πρόσβαση και εμπλοκή του ερευνητή στο πεδίο της έρευνας, καθώς και το αίτημα του ερευνητικού αναστοχασμού.

Ενότητες: Εισαγωγή στην ποιοτική έρευνα. Σύγκριση με την ποσοτική έρευνα: πλεονεκτήματα και περιορισμοί. Επιστημολογικό και Θεωρητικό πλαίσιο. Ο σχεδιασμός της ποιοτικής έρευνας. Μέθοδοι παραγωγής ποιοτικών δεδομένων. Η επεξεργασία και ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Θεματική Ανάλυση, Θεμελιωμένη Θεωρία, Ερμηνευτική Φαινομενολογική Ανάλυση. Αφηγηματική προσέγγιση. Ανάλυση λόγου. Έρευνα πεδίου. Εφαρμοσμένη ποιοτική έρευνα: έρευνα-δράση, έρευνα εκτίμησης αναγκών και αξιολόγησης. Κριτήρια ποιότητας στην ποιοτική έρευνα. Το αίτημα της αναστοχαστικότητας. Ηθική και δεοντολογία στην ποιοτική έρευνα. Η ποιοτική έρευνα στην Ελλάδα: τάσεις και προοπτικές.

Μέσα προσέγγισης

Η μέθοδος διδασκαλίας περιλαμβάνει διάλεξη, παραδείγματα ποιοτικών ερευνών και συμμετοχή των φοιτητών σε πρακτικές εφαρμογές και ασκήσεις.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση του μαθήματος θα γίνει μέσω ανάθεσης ερευνητικής εργασίας.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Alvesson, M & Skoldberg, K (2000) *Reflexive Methodology*. London: Sage.

Barnsley J. & Ellis D. (1992) *Research for Change: Participatory Action Research for Community Groups*. Vancouver: The Women's Research Centre.

Bell, J. (2001). *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας*.

Αθήνα: Gutenberg.

- Elliot, J. (2005) *Using narrative social research. Qualitative and Qualitative Approaches*. London: Sage.
- Issari, P., & Karayianni, Th. (2013). Greek mothers' narratives of the construct of parental involvement. *The European Journal of Counselling Psychology*, 2(1), 17-32).
- Ίσαρη, Φ., & Πολύζου, Α. (2013). Η έρευνα-δράση υπό το πρίσμα της διαλογικής προσέγγισης. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Δυνατότητες και όρια της μείζης των μεθοδολογιών στην Κοινωνική, Ψυχολογική και Εκπαιδευτική Έρευνα: Επιστημολογικά και μεθοδολογικά ζητήματα των προοπτικών διερεύνησης του ερευνητικού σχεδιασμού* (457-468). Αθήνα: Ίων.
- Ίσαρη, Φ. & Πρίντεζη, Α. (2011). Ο 'νταής' στο σχολείο. Αφηγηματικές αναπαραστάσεις μαθητών για την εκφοβιστική συμπεριφορά. *Σύγχρονη Κοινωνία, Εκπαίδευση και Ψυχική Υγεία*, 4, 55-77.
- Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας: εφαρμογές στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. <http://kallipos.gr> (ηλεκτρονικό βιβλίο)
- Issari, P. & Theodoropoulou, E. (υπό έκδοση). Η ποιοτική προσέγγιση στην έρευνα για την απώλεια και το θάνατο. Στο Σ. Α. Αντωνίου (Επιμ.), *Απώλεια και Θάνατος*. Αθήνα. Ιωσηφίδης, Θ. (2008) *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα. Εκδόσεις Κριτική.
- Liamputtong Pr. (2007). *Researching the Vulnerable. A guide to sensitive research methods*. London: Sage.
- Λυδάκη, Α. (2001). *Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής έρευνας*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Mason, J. (1996/2003). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- McLeod, J. (2001). *Qualitative Research in Counselling and Psychotherapy* London: Sage
- Morgan D (1997). *Focus groups as qualitative research*. London: Sage
- Nelson ML & Quintana SM (2005). Qualitative clinical research with children and adolescents. *Journal of Child Adolescent Psychology*, 34 (2), 344-356.
- O'Reily, M. & Kiyimba, N. (2014). *Doing mental health research with children and adolescents: A guide to qualitative methods*. Sage publications.
- Patton M.Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. London: Sage
- Πουρκός, Μ. Α. & Δαφέρμος, Μ. (2010) (Επιμ.) *Ποιοτική έρευνα στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση: Επιστημολογικά, μεθοδολογικά και ηθικά ζητήματα*. Αθήνα: Τόπος.
- Robson C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: Gutenberg.
- Smith, J. A. (Ed.) (2003). *Qualitative psychology: A practical guide to research methods*. London: Sage.
- Thompson, A. & Harper, D. J. (Eds.) (2012), *Qualitative research methods in mental health and psychotherapy: A guide for students and practitioners*. Chichester, UK: Wiley.
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Αθήνα: εκδόσεις Κριτική.
- Willig, C. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία: Εισαγωγή* (Επιστ.πμ. Ε. Τσέλιου). Αθήνα: Gutenberg.

Τίτλος μαθήματος: **Μεθοδολογία Έρευνας και Στατιστική ΕΨ11**

Ονόματα υπευθύνων: Πέτρος Ρούσσος¹ και Καρολίνα Ρετάλη²

Τίτλοι και θέση διδασκόντων:

¹ Επίκουρος Καθηγητής Γνωστικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ
e-mail & τηλέφωνο: roussosp@psych.uoa.gr, 210 727 7385

² Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό, Επιστήμες της Αγωγής, ΕΑΠ
e-mail & τηλέφωνο: kretali@eap.gr

Στόχοι και περιεχόμενο μαθήματος

Ο σκοπός αυτού του μαθήματος είναι να διδαχθούν οι βασικές αρχές μεθοδολογίας της έρευνας και στατιστικής, ώστε να είναι δυνατός ο κατάλληλος σχεδιασμός και πραγμάτωση εμπειρικών μελετών στο στάδιο της διπλωματικής εργασίας. Συγκεκριμένα θα διδαχθούν οι παρακάτω έννοιες:

1. Εισαγωγή. Έννοια και χαρακτηριστικά της επιστημονικής έρευνας. Βασικές αρχές της μέτρησης. Δεοντολογία επιστημονικής έρευνας.
2. Εισαγωγή στο SPSS. Περιγραφικές μέθοδοι παρουσίασης ποσοτικών δεδομένων. Στατιστικά μέτρα κεντρικής τάσης και διασποράς. Κανονική κατανομή.
3. Ερμηνεία συχνοτήτων κατηγοριών (χ^2). Η έννοια της στατιστικής σημαντικότητας. Σφάλματα Τύπου-I και II. Προϋποθέσεις παραμετρικών δεικτών.
4. Η συγγραφή και μορφοποίηση μιας ερευνητικής εργασίας σύμφωνα με το APA Publication Manual
5. Πειραματικοί ερευνητικοί σχεδιασμοί
6. Αξιολόγηση αξιοπιστίας της μέτρησης
7. Αξιολόγηση της εγκυρότητας της μέτρησης
8. Η διαδικασία του ελέγχου υποθέσεων
9. Η έννοια της συσχέτισης. Συντελεστές συσχέτισης
10. Μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης
11. Παραγοντική ανάλυση διακύμανσης
12. Απλή και πολλαπλή ανάλυση παλινδρόμησης
13. Επιλογή κατάλληλου στατιστικού κριτηρίου

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση του μαθήματος θα γίνει με τελική (εργαστηριακή) εξέταση, κατά την οποία οι φοιτητές-τριες θα πρέπει με τη χρήση Η/Υ να απαντήσουν σε συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Κατσίης, Α., Σιδερίδης, Γ., & Εμβαλωτής, Α. (2010). *Στατιστικές Μέθοδοι στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Τόπος.

Kazdin, A. E. (1995). Preparing and evaluating research reports. *Psychological Assessment*, 7, 228-237.

- Kazdin, A. E. (Ed.). (2003). *Methodological issues and strategies in clinical research (3rd ed.)*. Washington, D.C.: American Psychological Association.
- Pyrczak, F. & Bruce, R. P. (2007). *Writing empirical research reports: A basic guide for students of the social and behavioral sciences (6th Ed.)* Publisher: Pyrczak Publishing.
- Rosenthal, R. & Rosnow, R. L. (2008). *Essentials of behavioral research: Methods and data analysis. (3rd Edition)*. McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages.
- Ρούσσο, Π. Λ., & Τσαούσης, Γ. (2011). *Στατιστική στις επιστήμες της συμπεριφοράς με τη χρήση του SPSS*. Αθήνα: Τόπος.

Τίτλος μαθήματος: **Προγράμματα Παρέμβασης για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ΕΨ12**

Όνομα υπεύθυνης/ου: Ασημίνα Ράλλη¹ & Φωτεινή Πολυχρόνη²

Τίτλος και θέση: ¹Επίκουρη Καθηγήτρια Εξελικτικής Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ.

E-mail & Τηλέφωνο: asralli@psych.uoa.gr, 210-7277945

²Επίκουρη Καθηγήτρια Μαθησιακών Δυσκολιών, Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ.

E-mail & Τηλέφωνο: fpolychr@psych.uoa.gr, 210-7277921

Στόχοι και περιεχόμενο του μαθήματος

Το μάθημα αυτό στοχεύει στην ανάπτυξη της ικανότητας για κριτική ανασκόπηση και παρουσίαση σύγχρονων προγραμμάτων παρέμβασης για τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες καθώς και στο σχεδιασμό ομαδικών και ατομικών προγραμμάτων παρέμβασης. Το περιεχόμενο των μαθημάτων θα καλύπτει τις ακόλουθες ενότητες: Προγράμματα έγκαιρης παρέμβασης για την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων και των δεξιοτήτων γραμματισμού. Προγράμματα παρέμβασης για την υποστήριξη παιδιών με γλωσσικές διαταραχές. Προγράμματα παρέμβασης για την υποστήριξη παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες. Πολυεπίπεδο μοντέλο της ανταπόκρισης στη διδασκαλία (RtI). Προγράμματα παρέμβασης για την υποστήριξη παιδιών με ΔΕΠ-Υ. Προγράμματα παρέμβασης για την υποστήριξη παιδιών με προβλήματα συμπεριφοράς. Προγράμματα παρέμβασης για την υποστήριξη παιδιών στο φάσμα του αυτισμού. Προγράμματα παρέμβασης για τον εκφοβισμό.

Μέσα Προσέγγισης: Διαλέξεις, διαφάνειες, βίντεο.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση των φοιτητών θα προκύψει από τη συμμετοχή τους :

- α) στην παρουσίαση και στο σχεδιασμό προγραμμάτων παρέμβασης (30%)
- γ) σε ατομικό portfolio (70%).

Barkley, S.A. (2005). *Attention deficit hyperactivity disorder: A handbook for diagnosis and treatment* (4th ed.). USA: Guildford Press.

Bolderson, S., Dosanjh, C., Milligan, C., Pring, T. & Chiat, S. (2011). Colourful semantics: A clinical investigation. *Child Language Teaching and Therapy*, 27, 344-353.

Brooks, G. (2007). *What works for pupils with literacy difficulties? The effectiveness of intervention schemes*. National Foundation for Educational Research: Department for Children Schools and Science.

Γενά, Α. (2002). *Αυτισμός και διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές. Αξιολόγηση-Διάγνωση-Αντιμετώπιση*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

- Dockrell, J. Bacopoulou, I. Law, J. Spencer, S. Lindsay, G. (in press). Capturing communication supporting classrooms: the development of a tool and a feasibility study. *Child language, teaching and therapy*.
- Dawson, P. & Guare, R. (2010). *Executive skills in children and adolescents: A practical guide to assessment and intervention*. 2nd Edition. New York: The Guilford Press.
- Dockrell, J. Lindsay, G. Mackie, C. (2006). Educational provision for children with specific speech and language difficulties: Perspectives of speech and language therapists managers. *International journal of language and communication disorders*. 41,4, 423–440.
- Ebbels, S.H., van der Lely, H.K.J. & Dockrell, J.E (2007). Intervention for verb argument structure in children with persistent SLI: A Randomized control trial. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 50, 1330-1349
- Ebbels, S. H. (2007). Teaching grammar to school-aged children with specific language impairment using Shape Coding. *Child Language Teaching and Therapy*, 23, 67–93.
- Ebbels, S. H. (2014). Effectiveness of intervention for grammar in school-aged children with primary language impairments: A review of the evidence. *Child Language Teaching and Therapy*, 30(1), 7–40.
- Ebbels, S. H., Maric, N., Murphy, A., & Turner, G. (2013). Improving comprehension in adolescents with severe receptive language impairments: A randomised control trial of intervention for coordinating conjunctions. *International Journal of Language and Communication Disorders*. Article first published online: DOI: 10.1111/1460-6984.12047.
- Fletcher, J. M., Reid Lyon, G., Fuchs L. S., & Barnes, M. A. (2007). *Learning Disabilities: From Identification to Intervention*. New York: The Guilford Press.
- Frith, U. (2003). *Autism: Explaining the enigma*. London: Wiley-Blackwell.
- Glaser, C., & Brunstein, J. C. (2007). Improving fourth-grade students' composition skills: Effects of strategy instruction and self-regulation procedures. *Journal of Educational Psychology*, 99(2), 297.
- Jimerson, S. R. Burns, M.K. VanDerheyden, A.M. (Eds.) (2007). *Handbook of Response to Intervention*. USA: Springer.
- Πολυχρόνη, Φ. & Πρίντεζη, Α. (2011). Σχολικές Παρεμβάσεις στις Μαθησιακές Δυσκολίες. Στο: Μ. Κωνσταντίνου & Μ. Κοσμίδου (Επιμ.) *Νευροψυχολογία των Μαθησιακών Δυσκολιών* (σελ. 227-247). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
- Rigby, K. (2008). *Σχολικός εκφοβισμός: Σύγχρονες απόψεις*. Αθήνα: Τόπος.
- Thomas, A. & Grimes, J. (Eds.), *Best practices in school psychology* (Vol. 5). Bethesda, MD: National Association of School Psychologists.

Τίτλος του μαθήματος: **Ψυχοθεραπευτικές Προσεγγίσεις ΕΨ16**

Όνόματα Υπευθύνων: Φιλία Ίσαρη * και Αντωνία Παπαστυλιανού**

Τίτλος και θέση: *Επίκουρη Καθηγήτρια Συμβουλευτικής Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ.

E-mail και Τηλέφωνο: issariph@psych.uoa.gr 210 7277388

** Καθηγήτρια Κοινωνικής Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ.

E-mail & Τηλέφωνο: adrapast@ppp.uoa.gr, 210-7277720

Στόχοι και περιεχόμενο του μαθήματος

Το μάθημα έχει στόχο είναι να φέρει σε επαφή τους μεταπτυχιακούς φοιτητές με σύγχρονες θεραπευτικές προσεγγίσεις για παιδιά και εφήβους στο πλαίσιο της οικογένειας και του σχολείου. Θα αναπτυχθούν οι βασικές θεωρητικές θέσεις, τεχνικές και παρέμβασεις της ψυχοδυναμικής, γνωσιο-συμπεριφοριστικής, συστημικής, κονστρουκτιβιστικής και αφηγηματικής προσέγγισης καθώς και της θεραπείας μέσω τέχνης. Ενθαρρύνεται ο κριτικός διάλογος όσον αφορά στις θεωρητικές θέσεις και πρακτικές των διαφόρων θεραπευτικών προσεγγίσεων.

Περιλαμβάνονται οι εξής ενότητες: Η ψυχαναλυτική/ψυχοδυναμική προσέγγιση με έμφαση στο μοντέλο του Anna Freud Centre. Πρόληψη και πρώιμη παρέμβαση στην ψυχική υγεία, ομαδικά προγράμματα γονέων – νηπίων. Οι ρίζες της γνωσιακής-συμπεριφοριστικής προσέγγισης. Οι τεχνικές και μέθοδοι της γνωσιακής-συμπεριφοριστικής προσέγγισης. Συστημική προσέγγιση- Θεραπεία οικογένειας. Ανασκόπηση στις γενικές εξελίξεις στη συστημική σκέψη και θεραπεία. Εξελίξεις στην Ελληνική σχολή συστημικής σκέψης. Παρουσίαση του τοπικού Συνθετικού-Συστημικού Μοντέλου. Επιτεύγματα των σταδίων εξέλιξης της οικογένειας και πιθανά προβλήματα μετάβασης. Παρουσίαση τεχνικών που κυρίως αξιοποιούνται στις σύγχρονες εξελίξεις της συστημικής προσέγγισης: η αποκατάσταση του Δεσμού, το Γενεόγραμμα, κ.ά.. Αφηγηματικές προσεγγίσεις. Γνωσιακές/κονστρουκτιβιστικές προσεγγίσεις στην αφήγηση. Η κοινωνική κονστρουξιονιστική αφηγηματική θεραπεία. Αφηγηματική Συμβουλευτική στο σχολείο και στην ευρύτερη κοινότητα. Βασικές αρχές, έννοιες και τεχνικές και πρακτικές της αφηγηματικής προσέγγισης και εφαρμογές σε παιδιά και εφήβους. Θεραπεία μέσω Τέχνης. Βασικές αρχές, πρακτικές και τεχνικές της παιγνιοθεραπείας.

Μέσα προσέγγισης

Διαλέξεις, διαφάνειες, προβολή video, βιωματικές ασκήσεις.

Αξιολόγηση

Το μάθημα αξιολογείται α. με δύο ομαδικές προφορικές παρουσιάσεις και β. με μία ατομική γραπτή εργασία που παραδίδεται στο τέλος του εξαμήνου κατόπιν επιλογής θέματος που θα προτείνουν οι διδάσκοντες.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Axline, v. M. (1974). *Play therapy: The groundbreaking book that has become a vital tool in the growth and development of children*. New York: Ballantine books.
- Baradon, T. (2005). Psychotherapeutic Work with Parents and Infants: Psychoanalytic and Attachment Perspectives. *Attachment and Human Development*. Vol. 4, Issue 1: 25-38.
- Baradon, T. et al (2005): *The Practice of Psychoanalytic Parent – Infant Psychotherapy: Claiming the Baby*. London: Routledge.
- Barrows, P. (1997). Parent – Infant Psychotherapy: A Review Article. *Journal of Child Psychotherapy*. Vol. 23, Issue. 2: 255-264.
- Barrows, P. (2008). Locating the Ghost in the Nursery: the Importance of the Parental Couple. In, L. Emanuel, & E. Bradley (Eds), “*What Can the Matter be?*”. *Therapeutic Interventions with Parents and Young Children*. The Tavistock Clinic Series: Karnac Books.
- Bruner, E. (1986). *Actual minds, possible worlds*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Campbell, m. M. & Knoetze, j. j. (2010). Repetitive symbolic play as a therapeutic process in child-centered play therapy. *International Journal of Play therapy*, 19 (4), 222-234.
- Gergen, K. (2016). *Θεραπευτικές πραγματικότητες*. (Φ. Ίσαρη, επιμέλεια εκδ.), Αθήνα: Πεδίο.
- Freeman, J., Epston, D., & Lobovits, D. (1997), *Playful approaches to serious problems: Narrative therapy with children and their families*. New York: Norton.
- Gladding, S. (2002). *Family Therapy. History, Theory and Practice*. 3rd edition. N. York: Merrill Prentice Hall.
- Gray-Yeates, P. (1997). *Re-authoring classroom identities: A narrative approach to working with children in the prevention of peer abuse*. Unpublished M. Couns. Dissertation, University Waikato, Hamilton, New Zealand.
- Hutton, J. (2008). Normality? Turning the spotlight back on the normalizing gaze. *The International Journal of Narrative Therapy and community Work*, 1, 3-16.
- McLeod, J. (2003). *Εισαγωγή στη Συμβουλευτική*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Schlippe von A., & Schweitzer, J. (2008). *Εγχειρίδιο της Συστημικής Θεραπείας και Συμβουλευτικής*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Stewart, B., & Nodrick, B. (1990). The learning disabled lifestyle: From reification to liberation. *Family Therapy Case Studies*, 5 (1), 61-73.
- Walsch, F. (2006). *Strengthening Family Resilience*. N. York, London: The Guilford Press.
- White, M., & Epston, D. (1990). *Narrative means to therapeutic ends*, New York: Norton.
- Winslade, J. & Monk, G. (2017)). *Αφηγηματική Συμβουλευτική στα σχολεία*. (Φ. Ίσαρη, επιμέλεια εκδ.). Αθήνα: Gutenberg.
- Κατάκη, Χ. (2008). *Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- ΜακΓκόλντρικ Μ. & Γκέρσον, Ρ. (1999). *Το Γενεόγραμμα*. Αθήνα: Κέδρος.
- Παπαδιώτη- Αθανασίου, Β. (2004). *Οικογενειακή- Συστημική θεραπεία* Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- Παπαδιώτη-Αθανασίου, Β. (2006). *Οικογένεια και όρια*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- Παπαστυλιανού, Α. (2006). Ομαδική ψυχοθεραπεία: Μετανεωτερικές εξελίξεις και το Συνθετικό- Συστημικό Μοντέλο, *ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ*, 13 (1) 30-55.
- Τοδούλου- Πολέμη, Μ. (1999). Βήματα προς τη διαμόρφωση μοντέλου συστημικής παρέμβασης σε χώρους περίθαλψης και αγωγής παιδιών . Στο, Ε. Αγάθωνος -

- Γεωργοπούλου (Επιμ.) *Οικογένεια, Παιδική Προστασία, Κοινωνική Πολιτική*. Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.
- Τοδούλου-Πολέμη Μ., Βασιλείου, Β. & Βασιλείου, Γ. (2003). Η Διεργασία της Ομάδας δια μέσου της Πολιτισμικής Αλλαγής. *Μεταλόγος-Συστημικές Προσεγγίσεις & Ψυχοθεραπεία*, 4, 82-100.
- Λάγιου-Λιγνού, Έ. (2008). Η Σημασία των Πρωταρχικών Σχέσεων του Βρέφους με τα Πρόσωπα Φροντίδας (Μητέρα, Πατέρα) στην Ανάπτυξη του Ψυχισμού. *Παιδί και Έφηβος: Ψυχική Υγεία και Ψυχοπαθολογία*. Τόμος 1. Τεύχος 1: σελ. 9-20.
- Λάγιου - Λιγνού, Ε. και Συνεργάτες (2011). *Παρατηρώντας το Βρέφος: Η μέθοδος της Ψυχαναλυτικής Παρατήρησης Βρέφους*. Εκδόσεις Καστανιώτη
- Ναυρίδη Α. (2007). Ομάδες Νηπίων (Toddler Groups): Ένα μεταβατικό πλαίσιο για μια μεταβατική ηλικία. *Παιδί και Έφηβος: Ψυχική Υγεία και Ψυχοπαθολογία*. Τόμος 9, Τεύχος 2: 73-82.
- Navridi, E., Navridis, K. & Midgley N. (2012). Separation and Relating in a Parent-Toddler Group Setting. *Early Child Development and Care*. Volume 182, Issue 2: 221-232.
- Zaphiriou Woods, M. & Pretorius, I-M. (2010). *Parents and toddlers in groups: a psychoanalytic developmental approach*. Routledge: London and New York.
- Zaphiriou Woods, M. (2000). Preventive Work in a Toddler Group and Nursery. *Journal of Child Psychotherapy*. Vol. 26, Issue. 2: 209-233.
- Winnicott, D.W. (1971). *Playing and reality*. New York: Routledge.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Επισκέπτες-Διδάσκοντες

Βασιλική Αντωνοπούλου : Παιδοψυχίατρος στη Διαγνωστική και Θεραπευτική Μονάδα για το Παιδί «Σπύρος Δοξιάδης».
E-mail: v_antonop@yahoo.gr

Μαρία Βλασσοπούλου Επίκουρη Καθηγήτρια Παθολογίας Λόγου και Επικοινωνίας
Α΄ Ψυχιατρική Κλινική, Ιατρική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
(ΕΚΠΑ) E-mail: marvlas@otenet.gr

Στέλιος Γεωργιάδης, Διδάσκων Επίκ. Καθηγητής Κλινικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο
Λευκωσίας
E-mail: georgiades.s@unic.ac.cy

Ιωάννα Γιαννοπούλου, Δ/ντρια ΕΣΥ Παιδοψυχίατρος, Κ.Ψ.Υ. Περιστερίου
Email: igioannag@gmail.com

Όλγα Θεμελή, Αναπλ. Καθ. Εγκληματολογικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης
E-mail και Τηλέφωνο: themeli@uoc.gr, 28310-77525

Γεώργιος Κεσίσογλου, Ph.D., Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Τομέας
Ψυχολογίας, Ε.Κ.Π.Α.
E-mail: giorgoskess@gmail.com

Del Loewenthal, Professor of Psychotherapy and Counselling, Director of the Research Centre
for therapeutic Education, University of Roehampton, London, UK.
E-mail: D.Loewenthal@roehampton.ac.uk

Άνθια Ναυρίδη Δρ., Διδάσκουσα ΤΕΙ Αθήνας, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας,
Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας.
E-mail: anavridi@otenet.gr

Δανάη Παπαδάτου, Καθ. Κλινικής Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο
Αθηνών,
E-mail: dpap@nurs.uoa.gr, 210-7461463

Κωνσταντίνος Πετρογιάννης, Καθηγητής «Εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον»,
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
E-mail και Τηλέφωνο: kpetrogiannis@eap.gr, 2610-367683

Πομίνι, Βαλέρια, Κλινική Ψυχολόγος- Ψυχοθεραπεύτρια, ΕΔΠΠ, Αιγινήτειο Νοσοκομείο.
E-mail και Τηλέφωνο: vpromini@med.uoa.gr

Δρ. Μαρία-Ιωάννα Αργυροπούλου, δρ. Κλινικής Ψυχολογίας, email: gmargirop@gmail.com

Δρ. Μαρία Τζινιέρη-Κοκκώση, επίκ. καθηγήτρια Κλινικής Ψυχολογίας, Α΄Ψυχιατρική
Κλινική, Αιγινήτειο, ΕΚΠΑ, email: margkok@med.uoa.gr

(αναμένω επιβεβαίωση)

Χαράλαμπος Πουλόπουλος, Αναπλ. Καθηγητής Κοινωνικής Εργασίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
E-mail και Τηλέφωνο: chrulo@socadm.duth.gr, 25310-39404

Πυρουνάκη, Μαρία, Δρ. Κοινωνικής Ψυχολογίας, Ψυχοθεραπεύτρια (MBPS)
E-mail και Τηλέφωνο: marpyr@otenet.gr

Σοφία Τριλίβα: Αναπλ. Καθηγήτρια, Κλινικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης
E-mail και Τηλέφωνο: triliva@uoc.gr, Τηλ. 28310-77542

Γιώργος Τσίτσας Δρ., Ε.ΔΙ.Π. Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, Διδάσκων του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, ΕΚΠΑ.
E-mail: gtsitsas@hua.gr, tsitsas@yahoo.com

Πρότυπο διπλωματικής εργασίας

(σελίδα εξωφύλλου)

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

(ΤΙΤΛΟΣ)

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΟΝΟΜΑ - ΕΠΙΘΕΤΟ

A. M.: 093..

Ακαδ. έτος 2017-19

Η Διμελής Επιτροπή:

Επόπτρια/Επόπτης

....., π.χ. Καθηγήτρια

Μέλος

....., Καθηγήτρια

ΑΘΗΝΑ 2019

Περιεχόμενα – (I/II λατινική αρίθμηση σελίδων)

(1^η σελ.)

Περίληψη (περίπου 15 σειρές)

Λέξεις κλειδιά: (π.χ) **Τεχνικές συστημικής προσέγγισης, ομαδική ψυχοθεραπεία, ρόλος του θεραπευτή** (3-4 λέξεις βασικές στο θέμα που αναπτύσσετε)

(2^η σελ. κ. εξής)

A. Θεωρητικό υπόβαθρο (περίπου 1/4 συνόλου)

Ορισμοί, θεωρίες, απόψεις κλ.π

Αν χρειάζεται να αριθμήσετε χρησιμοποιείστε ελληνική αρίθμηση.

Μην χρησιμοποιείτε bullets (τελείες) στο κείμενο.

Σκοπός της έρευνας. Ερωτήματα/ υποθέσεις

B. Μεθοδολογία (1/4 συνόλου)

Δείγμα

Εργαλεία –περιγραφή τους (αξιοπιστία, παραδείγματα προτάσεων κ.λπ)

/ Αξιοπιστία ποιοτικής έρευνας συνέντευξης

Διαδικασία

Γ. Αποτελέσματα: Στατιστική ανάλυση (είδη τεστ που χρησιμοποιήθηκαν κ.λπ, πίνακες, γραφήματα) (1/4 συνόλου)

/ Η Ποιοτική ανάλυση (π.χ –Grounded theory- Τρόπος εξαγωγής των κατηγοριών κ.λπ).

Μία σελίδα από συνέντευξη με τμήματα δεδομένων (data segments) να παρατεθεί ως δείγμα.

(Μια ολόκληρη συνέντευξη να μπει στο παράρτημα).

Ανάλυση των κατηγοριών κατά το νόημα

(ανάπτυξη περίπου 2 σελίδες).

Δ. Συζήτηση (περίπου 2 σελ.)

Ε. Προτάσεις σχετικά με την αξιοποίηση των ευρημάτων από την Εφαρμοσμένη Ψυχολογία παιδιού και εφήβου.

Στ. Περιορισμοί (10 -15 σειρές)

Ζ. Συμπεράσματα / Κατακλείδα (10-15 σειρές)

Βιβλιογραφία - Με το σύστημα APA style (αλφαβητικά ελληνικά & αγγλικά χωριστά)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στο παράρτημα τοποθετούνται κλίμακες, σχήματα, πίνακες έγγραφα κ.λπ. (έτσι εξοικονομείται χώρος στο βασικό κείμενο).

-----

*Για την εργασία χρησιμοποιούνται πεζά γράμματα, μαύρου χρώματος, τύπου Times New Roman, μεγέθους 12 (στις υποσημειώσεις: 10) με μεσοδιάστημα 1.5. Οι υποσημειώσεις τίθενται στο τέλος κάθε σελίδας, με ενιαία αρίθμηση για όλη την εργασία. Έμφαση εντός του κειμένου μπορεί να δίνεται με τη χρήση italics. Τονισμένες λέξεις (**bold**) μπορεί να χρησιμοποιούνται μόνο στους τίτλους των κεφαλαίων.*

Η έκταση της διπλωματικής εργασίας δεν πρέπει να ξεπερνάει τις 40,000 λέξεις

****Η ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ ΜΕΓΑΛΟΥ ΜΕΡΟΥΣ / ΟΛΟΚΛΗΡΩΝ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ ΑΠΟ
ΑΛΛΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΑΔΙΚΗΜΑ ....**

Ενδεικτικό Πρόγραμμα μαθημάτων Α΄ έτους

Πρόγραμμα Μαθημάτων					
Χειμερινό Εξάμηνο 2017-2019					
Ωρες	Δευτέρα	Τρίτη	Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή
12:00 - 15:00					
15:00 - 18:00	Ειδικά Θέματα στην Αναπτυξιακή και Εκπαιδευτική Ψυχολογία Ράλλη Α.,		Διεργασίες Ομάδας στο Σχολείο και στην Κοινότητα Παπαστυλιανού Α.	Συμβουλευτική Ψυχολογία Ίσαρη Φ.	
18:00 - 21:00	Μεθοδολογία έρευνας και Στατιστική Ρούσσοις Π.		Ψυχοπαθολογία και Αναπτυξιακές Διαταραχές Γενά Α. & Γιαννοπούλου Ι.	Αξιολόγηση Παιδιού και Εφήβου Πολυχρόνη Φ.	

Πρόγραμμα Μαθημάτων					
Εαρινό Εξάμηνο 2017-2019					
Ωρες	Δευτέρα	Τρίτη	Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή
12:00 - 15:00					
15:00 - 18:00	Γλωσσικές διαταραχές και Μαθησιακές δυσκολίες Ράλλη Α., Πολυχρόνη Φ.		Προαγωγή Ψυχικής Υγείας και Πολυπολιτισμικότητα Παπαστυλιανού Α. (Υποχρεωτικό για κατεύθυνση «Ψυχολογίας»)	Ψυχοθεραπευτικές Προσεγγίσεις Ίσαρη Φ. & Παπαστυλιανού Α. (Υποχρεωτικό για κατεύθυνση «Ψυχολογίας»)	
18:00 - 21:00	Ειδική Αγωγή Γενά, Α. & Αντωνίου Φ. (Υποχρεωτικό για κατεύθυνση «Εκπαίδευση»)		Προγράμματα Παρέμβασης για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες Ράλλη Α., Πολυχρόνη Φ. (Υποχρεωτικό για κατεύθυνση «Εκπαίδευση»)		Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας Ίσαρη Φ.

Ενδεικτικό Πρόγραμμα Μαθημάτων Β' έτους

Πρόγραμμα Μαθημάτων					
Χειμερινό Εξάμηνο 2018-19					
Ώρες	Δευτέρα	Τρίτη	Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή
	Πρακτική Άσκηση	Πρακτική Άσκηση	Πρακτική Άσκηση	Πρακτική Άσκηση	
15:00-18:00				.	Εποπτεία
					Διπλωματική Εργασία

Πρόγραμμα Μαθημάτων					
Εαρινό Εξάμηνο 2018-19					
Ώρες	Δευτέρα	Τρίτη	Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή
	Πρακτική Άσκηση	Πρακτική Άσκηση	Πρακτική Άσκηση	Πρακτική Άσκηση	
15:00-18:00				.	Εποπτεία
					Διπλωματική Εργασία

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 2017-2019		
Τα μαθήματα του χειμερινού εξαμήνου αρχίζουν την 5 Οκτωβρίου 2017 και λήγουν 25 Ιανουαρίου 2018		
Δευτέρα	9 Οκτωβρίου 2017	Έναρξη Χειμερινού εξαμήνου
Δευτέρα	25 Δεκεμβρίου 2017	Αργία – Χριστούγεννα
Δευτέρα	1 Ιανουαρίου 2018	Πρωτοχρονιά
	15 Φεβρουαρίου 2018	Παράδοση εργασιών χειμερινού εξαμήνου ή/και εξετάσεις
Τα μαθήματα του εαρινού εξαμήνου αρχίζουν τη Δευτέρα 22 Φεβρουαρίου και λήγουν 30 Ιουνίου 2018		
	22 Φεβρουαρίου	Έναρξη εαρινού εξαμήνου
Δευτέρα	19 Φεβρουαρίου 2018	Καθαρά Δευτέρα
Παρασκευή	6 Απριλίου 2018	Μεγάλη Παρασκευή
Δευτέρα	9 Απριλίου 2018	Δευτέρα του Πάσχα
Τρίτη	1 Μαΐου	Αργία 1/5
Δευτέρα	28 Μαΐου 2018	Αγίου Πνεύματος
	15 Ιουλίου 2018	Παράδοση εργασιών εαρινού εξαμήνου ή/και εξετάσεις

Αίθουσα Διδασκαλίας ΠΜΣ: 642 6ος όροφος

Γραμματεία ΠΜΣ: Γραφείο 526 5ος Όροφος

Τηλ. 2107277571

Email: argvasileiou@ppp.uoa.gr